

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Bakalářská práce

Ilona Pokorná

**Příspěvek k dějinám dosídlování československého pohraničí po roce 1945
(případ Znojemska)**

Contribution to the history of settlement the czechoslovak borderland after the year 1945
(the case of district Znojmo)

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce paní PhDr. Miladě Sekyrkové, CSc. za trpělivý přístup a cenné rady, které mi k sepsání práce poskytla. Za vstřícný přístup patří mé poděkování archivářům ze SOkA Znojmo, kteří mi předložili všechn potřebný materiál ke studiu. Nesmím opomenout ani archiváře a především službu ve studovně Národního archivu, jež musela ztrácet drahocenný čas odpočítáváním listů soupisových karet FNO. Mým přátelům děkuji za jejich trpělivost a shovívavost při poslouchání monologů o pokrocích při psaní. A na konec, ale především, bych chtěla poděkovat mé rodině, za to, že ve mě nikdy nepřestali věřit.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia ani k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 11. května 2017

.....

Ilona Pokorná

Abstrakt:

Předložená práce se zabývá proměnami a osídlováním jihomoravského pohraničí po druhé světové válce. Zaměřena je především na vesnice Božice, Břežany, Čejkovice a Mackovice v okrese Znojmo, ale věnuje se také obecným otázkám osídlování, jako je zřízení osídlovacích orgánů a jejich fungování nebo úloha presidentských dekretů, které byly pro osídlování, stejně jako pro odsun, klíčovými právními dokumenty. Vzhledem k tomu, že sledované obce jsou v převážně zemědělské oblasti, je velká část práce věnována zemědělským problémům, se kterými se v obcích potýkali v nemalé míře ještě několik let po příchodu do nového domova.

Klíčová slova: osídlování, pohraničí, odsun, druhá světová válka, Znojmo, Češi a Němci

Abstract:

This thesis focuses on changes and settlement of the southmoravian borderland after the second world war. Main attention is dedicated to group of villages Božice, Břežany, Čejkovice and Mackovice in district Znojmo. For our purposes too serve the questions about the settlement authorities and their working or the role of decreets of the president as main law documents for this task. In the monitored villages is as main subsistence the agriculture, so in big part of this thesis we focus on problems in agriculture that new people in borderland had for some years after their arrival.

Key words: settlement, borderland, transfer, WW2, Znojmo, the Czech and the Germans

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Prameny a literatura	10
2.1 Prameny	10
2.2 Literatura	12
3. Znojmo v letech 1938–1945	14
4. Vysídlení Němců.....	17
4.1 Vysídlení na Znojmsku	18
5. Osídlování pohraničí.....	21
5.1 Zemědělství	25
5.2 Průmysl.....	28
6. Osídlování na Znojmsku.....	31
6.1 Božice	31
6.2 Břežany.....	35
6.3 Čejkovice.....	40
6.4 Mackovice	43
7. Závěr.....	50
8. Seznam použitých pramenů a literatury	52
8.1 Archivní prameny	52
8.2 Literatura	54
8.3 Internetové zdroje	57
9. Seznam příloh	59
10. Přílohy	60

Seznam zkratek

ČSAV – Československá akademie věd

FNO – Fond národní obnovy

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

MNV – Místní národní výbor

MSK – Místní správní komise

MV – Ministerstvo vnitra

MZ – Ministerstvo zemědělství

NA – Národní archiv

NPF – Národní pozemkový fond

OK – Osídlovací komise

ONV – Okresní národní výbor

OÚ – Osídlovací úřad

OV – Osídlovací výbor

RM – říšské marky

SOkA – Státní okresní archiv

Aj. – archivní jednotka

Fol. – folio

Inv. č. – inventární číslo

Ka. – karton

Kn. – kniha

Sig. – signatura

Sl. – složka

1. Úvod

Odsun německého obyvatelstva z pohraničních oblastí Československa je již řadu let objektem zájmu mnoha historiků, avšak druhá fáze této kapitoly našich dějin, tedy osídlení prázdného pohraničí českým obyvatelstvem, se do hledáčku badatelů dostává až v posledních letech.

Nedá se ovšem explicitně tvrdit, že tato tematika nebyla zpracována již dříve. V 70. letech se zemědělskými proměnami oblasti zabýval Lubomír Slezák.¹ V listopadu 1984 byla otázkám ohledně situace v pohraničí po roce 1945 věnována konference Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, která mapovala etnologické proměny a folklór.²

Po roce 2000 se tématu osídlování věnoval například František Čapka³ a nejnovějším počinem je kniha německého autora Andream Wiedermanna s názvem *Pojď s námi budovat pohraničí!*⁴ vydaná v roce 2016. Narůstající zájem o toto téma dokazuje i jeden z dílů populárně naučného pořadu Historie.cs, vysílaného na ČT24, ve kterém o otázkách osídlení hovořili již výše zmínění odborníci Lubomír Slezák, František Čapka a Andreas Wiedermann.⁵

Pojem pohraničí vymezil Osídlovací úřad výnosem z 6. června 1946 pro účely osídlování. V českém pojetí tedy pohraničí není definováno geograficky, nýbrž historicky. Jedná se o území, které bylo dříve obýváno převážně Němci a v některých oblastech může sahát až sto kilometrů do vnitrozemí.

Všechny osídlovací akce byly organizovány na základě presidentských dekretů vydaných v roce 1945. Dekrety na sebe navazovaly a úzce spolu souvisely, legislativně posvěcovaly jak odsun, tak osídlování a byly to klíčové právní dokumenty k těmto akcím. Hlavní iniciativu při osídlování převzala KSČ, která se touto cestou snažila přesvědčit lid o svých zásluhách a prosadit tak svůj politický vliv. Za tímto účelem sestavila plán, podle kterého mělo být do pohraničních oblastí přesunuto 2,5 milionu obyvatel. Společně s odsunem Němců bylo po druhé světové válce v pohybu více než 5 milionů lidí. Tak obrovský přesun lidí v krátkém časovém úseku je v naší historii zcela jedinečný.

---

¹ SLEZÁK, Lubomír. *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, Brno, 1978.

² Kol., Sborník referátů přednášených na konferenci s mezinárodní účastí ve dnech 5. – 8. 11. 1984 v Sobotíně okr. Šumperk, *Etnické procesy v pohraničí českých zemí po roce 1945*, ČSAV, Ústav pro etnografii a folkloristiku, Praha, 1986.

³ ČAPKA, František. *Přiblížení průběhu osídlování jednotlivých pohraničních oblastí českých zemí po druhé světové válce*, In: SpPř MU v Brně, řada společenských věd č. 21. 1. vyd. Brno: MU, 2006. s. 39–59.

⁴ WIEDERMANN, Andreas. *Pojď s námi budovat pohraničí! Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952*, Praha: Prostor, 2016.

⁵ Historie.cs: Jdi do Sudet!, Archiv České televize [online]. [cit. 2017-22-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz:8080/porady/10150778447-historie-cs/216452801400029/>

Znojensko, a jižní Morava vůbec, je a vždy bylo převážně zemědělskou oblastí, proto také zemědělství bude věnována největší pozornost. Spolu s Mikulovem bylo Znojmo nejrychleji osídlovaným okresem, jelikož o uvolněné usedlosti v tomto kraji byl největší zájem právě kvůli jejich zemědělskému využití. Vzhledem k velkému zájmu o usedlosti zde nebylo tolik patrné organizované osídlování, jako v jiných oblastech. Osídlenci přicházeli spíše individuálně a bez ohledu na osídlovací plány. Díky rychlosti s jakou byla tato oblast osídlena Čechy, sem přišlo jen téměř nepatrné množství reemigrantů z ciziny. Zaznamenáno je několik případů volyňských Čechů a reemigrantů z Jugoslávie.

Tato práce se konkrétně zabývá osídlením obcí Božice, Břežany, Čejkovice a Mackovice v okrese Znojmo. Zmíněné obce byly až do roku 1945 téměř výhradně německé. V roce 1945 došlo k jejich vylidnění: Čejkovice byly vylidněny úplně, v ostatních obcích zůstalo jen několik obyvatel. V rámci osídlovací akce, která přišla paralelně s odchodem Němců, byly opět zalidňovány, a to českým obyvatelstvem, které přicházelo převážně z oblasti tzv. Moravských Kopanic, ležících na hranicích se Slovenskem. V Břežanech se pak usídlilo několik reemigrantů hlavně z Jugoslávie, ale i jiných oblastí a taky několik zahraničních vojáků.

K výběru tématu mne inspirovalo především vyprávění mé babičky a jejích sourozenců, kteří si tuto dobu pamatují a často na příchod do nového domova vzpomínají. Proto jsem se rozhodla na základě archivních pramenů a dostupné literatury nové osídlení zmapovat. Hlavními zdroji, ze kterých vycházím, jsou materiály ze SOkA Znojmo, ve kterém jsou uloženy fondy sledovaných obcí. K lepší orientaci v problematice osídlování pak poslouží materiály z fondů Osídlovacího výboru ÚV KSČ, Pozemkového fondu a Fondu národní obnovy z Národního archivu v Praze.

2. Prameny a literatura

2.1 Prameny

Nedocenitelnou pomůckou pro hledání informací k osídlování českého pohraničí po roce 1945 je příspěvek Stanislava Šislera ve sborníku ke konferenci Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV z listopadu 1984: *Archivní prameny úřední provenience k problematice osídlování českých zemí po roce 1945*.⁶ Tento příspěvek lze chápat jako průvodce po fondech institucí, které se otázkou osídlení zabývaly.

Pramenná základna k tématu je poměrně dobře dostupná a fondy, ve kterých lze informace k osídlení najít, jsou většinou zpracované. Výjimku snad může tvořit Fond národní obnovy, který byl v době mého bádání zpracovaný jen částečně formou dílčího inventáře. Soupisové karty z tohoto fondu jsou ve špatném stavu, a proto jsou k nahlížení jen za zpřísněných podmínek. Karty jsou dochované především pro samotné Znojmo a jeho nejbližší okolí, vyčíst z nich můžeme informace o zkonfiskovaném majetku podle § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945 č. 108 Sb. *o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy*.

Stěžejní pro tuto práci jsou fondy obcí Božice, Břežany, Čejkovice a Mackovice ze SOkA Znojmo. O osídlení po roce 1945 a jeho průběhu se dočteme v obecních kronikách, které byly převážně psány od počátku 50. let a osídlení a zabydlování osídlenců mapují zpětně. Tyto kroniky jsou zpravidla prvními česky psanými kronikami v obcích, a proto některé z nich kromě událostí od roku 1945 stručně popisují i starší dějiny obce. Rozsah příspěvků v kronikách se liší, vždy závisí na pečlivosti kronikáře. V obecní kronice Čejkovic je jen krátké shrnutí starší historie a seznam osídlenců. Kroniky ostatních obcí jsou vedeny pečlivěji a chod obcí zaznamenávají detailněji.

Dalšími prameny, ze kterých lze pozorovat průběh osídlování, jsou zápisy ze schůzí MNV. V těchto pramenech se až do roku 1947 objevují žádosti o přidělení movitého i nemovitého majetku a jejich vyřízení, případně postoupení vyšší instanci k posouzení. Pro obec Mackovice se dochovaly zápisy ze zasedání místní správní komise, která byla předchůdcem MNV v těchto oblastech, a kromě správy obce měla společně s rolnickou komisí na starost vyřizování žádostí o příděl, případně jejich postoupení vyšší instanci. Místní rolnická komise v Mackovicích, jejíž materiály jsou dalším pramenem ke zkoumání

---

⁶ ŠISLER, Stanislav. *Archivní prameny úřední provenience k problematice osídlování českých zemí po roce 1945*, In: *Etnické procesy III. Etnické procesy v pohraničí českých zemí po roce 1945*, Praha 1986, s. 149–156.

osídlování v této obci, řešila problémy spojené se zemědělským osídlováním a fungovala jako poradní orgán správní komise ve věcech národní správy.

Ke sledování záležitostí spojených s přidělováním usedlostí do národní správy a následně do soukromého vlastnictví poslouží přihlášky a žádosti o přiděl podávané k místním národním výborům a také přidělové listiny vydávané pro stvrzení přidělu do soukromého vlastnictví. Přihlášky k nepřátelskému majetku byly vydávány Čechům, a bylo do nich zaznamenáváno jméno, datum narození, domovská obec a pracovní zaměření dotyčné osoby a její rodinní příslušníci. Dále se uváděla požadovaná usedlost s inventářem veškerého majetku. Často byly v přihláškách uváděny i informace o příbuzných, kteří se do osídlování nezapojili a zůstali ve vnitrozemí, případně i kolik takových příbuzných bylo. Kromě přihlášek pro Čechy byly vydávány i přihlášky pro Němce, které obsahovaly základní údaje o majiteli nemovitosti, informace o stavu nemovitosti, výměru pozemku a živý a mrtvý inventář. Odnětí národní správy lze sledovat ze zápisů o odevzdání přidělu národních správců a žádostí o odnětí národní správy k příslušným MNV. Některé osídlovací postupy a konfiskační záležitosti jsou patrné z vybrané korespondence k příslušným úřadům. Často se také můžeme setkat se seznamy osídlenců i odsunutých Němců a různými legislativními záležitostmi, jako vyhlášky a směrnice.

Obecná ustanovení a postupy osídlování jsem zpracovala dle materiálů Osídlovacího výboru ÚV KSČ, uložených v Národním archivu v Praze. Využila jsem zprávy o průběhu oblastních konferencí v roce 1946, úkoly osídlovacího výboru a náplň práce osídlovací komise, zprávy delegace poslanců v pohraničí ze srpna a září 1946, statut OÚ, směrnice pro očištění zkonfiskovaného majetku a jmenování národních správců a výstřižky z novin týkající se osídlování, které jsou také součástí příslušného fondu.

O činnosti osídlovací komise ve Znojmě pak informují zprávy zasílané Národnímu pozemkovému fondu do Prahy, z jehož fondu v Národním archivu jsem tyto informace čerpala. K dokreslení některých událostí na Znojemsku v roce 1939 posloužily materiály z fondu *Ministerstvo vnitra I – hraniční spisy*, které jsou také uloženy v Národním archivu v Praze.

K objasnění právní stránky jak odsunu, tak osídlování posloužily dekrety presidenta republiky z roku 1945, vydávané pro tyto účely, které jsou dostupné na internetových stránkách Poslanecké sněmovny České republiky. Další právní otázky dokreslují vyhlášky a zákony vydávané v následujících letech. Některé vyhlášky jsou součástí jednotlivých fondů, ale většinou jsou však dostupné na internetových stránkách www.zakonyprolidi.cz.

2.2 Literatura

Z kompletních prací, které se zabývají otázkou osídlování, je v současné době nejzásadnější již zmiňovaná kniha německého autora Andrease Wiedermanna *Pojď s námi budovat pohraničí! Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952* z roku 2016. Tato kniha na základě archivních pramenů mapuje průběh osídlování v celém pohraničí z hlediska všech aspektů poválečné obnovy.

Zemědělským osídlováním se zabývají práce Lubomíra Slezáka, a sice kniha *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*⁷ a článek *Vratká stabilita poválečného zemědělství* ve sborníku z konference v Uherském Hradišti *Zemědělství na rozcestí 1945–1948*.⁸ Z tohoto sborníku byl k účelům mé práce využit i příspěvek Vlastislava Laciny *Problémy poválečné obnovy zemědělství v českých zemích*.⁹ I publikace Karla Jecha *Probuzená vesnice: k dějinám revoluce na našem venkově v letech 1945–1948*¹⁰ se věnuje proměnám poválečného zemědělství a přináší informace o průběhu pozemkové reformy. Značnou část věnuje první etapě, ve které přibližuje statistické údaje o pohybu osídlenců.

K průběhu osídlování v průmyslové oblasti mi posloužila náborová brožura sestavená Čestmírem Hellerem roku 1947 *Pojď s námi budovat pohraničí*,¹¹ ve které jsou informace o tehdejších potřebách pracovních sil v pohraničí, ale také informace o mzdách a možnostech bydlení. V roce 1984 byl vydán přehled bibliografie k průmyslovému životu na Znojemsku *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo*,¹² který obsahuje i krátkou stat', Věroslava Vinické, o vývoji poválečného průmyslu.

O historii jižní Moravy z pohledu Němců vypovídá kniha *Geschichte Südmährens 1918–1946*¹³ Alfreda Schickela, ve které jsou popsány poválečné zážitky odejitých Němců a také údaje o počtech obyvatel jednotlivých jihomoravských obcí od roku 1910 do roku 1992. Odsun Němců ze Znojemska přibližuje práce Martina Markela *Vysídlení Němců z jižní*

---

⁷ SLEZÁK, Lubomír. *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*.

⁸ SLEZÁK, Lubomír. *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, In: *Zemědělství na rozcestí 1945–1948: Sborník příspěvků*. Uherské Hradiště, 1998, s. 94–100.

⁹ LACINA, Vlastislav. *Problémy poválečné obnovy zemědělství v českých zemích*, In: *Zemědělství na rozcestí 1945–1948: Sborník příspěvků*. Uherské Hradiště, 1998, s. 90–93.

¹⁰ JECH, Karel. *Probuzená vesnice: k dějinám revoluce na našem venkově v letech 1945–1948*, Praha: SNPL – Státní nakladatelství politické literatury, 1963.

¹¹ HELLER, Čestmír. *Pojď s námi budovat pohraničí*, Praha: Tiskové oddělení osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy, 1947.

¹² VINICKÁ, Věroslava a kol. *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945–1984: Výběrová bibliografie*, Znojmo: Okresní knihovna, 1985.

¹³ SCHICKEL, Alfred. *Geschichte Südmährens Band 2. 1918–1946*, Giesling: Verlag des Südmährischen Landschaftsrates, 1996.

Moravy 1945–1949,¹⁴ další prací k tématice odsunu je edice vzpomínek Edvarda Beneše a dokumentů souvisejících s odsunem *Odsun Němců a dokumenty*,¹⁵ zpracované Věrou Olivovou v roce 2011. K této problematice se vztahuje i rozhodnutí konference v Postupimi, se kterou se seznamujeme díky článku Stanislava Bimana a Romana Cílka, *Postupim a měsíce poté* z roku 2002.¹⁶ Součástí odsunu Němců je i otázka těch, kteří byli z konfiskace vyjmuti, a nebylo žádoucí, aby zůstali spolu a u hranic, o těchto záležitostech tzv. vnitřního odsunu pojednává kniha Tomáše Dvořáka *Vnitřní odsun 1947–1953. Závěrečná fáze „očisty pohraničí“ v politických a společenských souvislostech poválečného Československa*¹⁷

Válečný vývoj na Znojemsku je popsán v příspěvcích Martina Markela *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*¹⁸ a Martina Kudláčka *Znojmo v letech 1938–1945*¹⁹ ve sborníku Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945* a také v příspěvku Josefa Bartoše *Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945*²⁰ ve sborníku referátů Mikulovského symposia z roku 1978. V témže sborníku je i příspěvek Eduarda Kejnovského o protifašistických aktivitách na jižní Moravě: *Nástup fašismu, boj za lidovou frontu, okupace Znojemska, protifašistický boj a osvobození Znojemska sovětskou armádou*.²¹ Poslední válečné týdny a osvobození sovětskou armádou pak popisuje *Kronika osvobození Jihomoravského kraje*²² od Zdeňka Konečného a Františka Mauniše z roku 1962.

U jednotlivých obcí jsem musela vycházet spíše z pramenů archivních, protože vydaných prací je velice málo. Mezi nimi je to například práce Ladislava Nevrkly *Božice 1225–1995 České Křídlovice*,²³ která byla vydaná k 770. výročí obce.

¹⁴ MARKEL, Martin. *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, Brno: Vojenská akademie v Brně, 2002.

¹⁵ BENEŠ, Edvard – OLIVOVÁ, Věra (ed.). *Odsun Němců a dokumenty*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 3. (zkrác.) vydání, 2011.

¹⁶ BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman. *Postupim - a měsíce poté*. In: *"Benešovy dekrety"* : záměrně živený spor, Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2002, s. 179–191.

¹⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Vnitřní odsun 1947–1953. Závěrečná fáze „očisty pohraničí“ v politických a společenských souvislostech poválečného Československa*, Brno: Matice moravská, 2013.

¹⁸ MARKEL, Martin. *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*. In: *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2006, sv. 11, s. 9–51.

¹⁹ KUDLÁČEK, Martin. *Znojmo v letech 1938–1945: Vývoj v zrcadle dobové propagandy*. In: *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, sv. 8, s. 155–184.

²⁰ BARTOŠ, Josef. *Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945*, In: Mikulovská symposia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979, s. 70–75.

²¹ KEJNOVSKÝ, Eduard. *Nástup fašismu, boj za lidovou frontu, okupace Znojemska, protifašistický boj a osvobození Znojemska sovětskou armádou*, In: Mikulovská symposia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979, s. 139–141.

²² KONEČNÝ, Zdeněk – MAINUŠ, František. *Kronika osvobození Jihomoravského kraje*, Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962.

²³ NEVRKLA, Ladislav. *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, Božice: Obecní zastupitelstvo v Božicích, 1995.

3. Znojmo v letech 1938–1945

Mnichovskou dohodou z 30. září 1938 bylo rozhodnuto, že se Znojmo, společně se všemi pohraničními oblastmi Jihomoravského kraje, přičlení k župě Niederdonau (Dolní Podunají) a stane se tak součástí Německé říše. Od tohoto okamžiku byla veškerá správa okresu v německých rukou. Dne 7. října 1938 byla správa města Znojma předána SdP,²⁴ ve které bylo 41, 4 % místních Němců.²⁵ O dva dny později překročily hranice jednotky Wehrmachtu, které byly přivítány jako osvoboditelé a sjednotitelé německého národa. Starostou se stal Dr. Erich Haase, další místa na radnici obsadili straničtí funkcionáři Dr. Kottek, Dr. Jilly, Dr. Kotteka a Felix Bornemann.²⁶

Rakousko v roce 1938 ještě nebylo plně zakomponováno do říšských struktur. Jižní Morava byla tedy říšským poměrům přizpůsobena až s půlročním zpožděním, kdy byl na jaře 1939 vydán tzv. Zákon o Východní marce, jenž představoval pokus o propojení státních a stranických orgánů. Včlenění Rakouska do velkoněmecké struktury a jeho rozdělení do žup zapříčinilo, že Vídeň ztratila postavení hlavního města a stala se jen okresním městem župy.²⁷ Jihomoravští Němci se tím opět ocitli na periferii. V rámci župy Dolní Podunají byla jihomoravská území začleněna do tzv. landrátů.²⁸ Ve východní části župy to byly landráty Mikulov a Znojmo, do nichž spadala většina jihomoravského obyvatelstva (85 %). Znojmo i přes svou hraniční polohu představovalo výrazné centrum jihomoravských území.²⁹

Dne 26. října 1938 při své cestě přes území Sudet navštívil Znojensko Adolf Hitler.³⁰ Důsledkem této návštěvy bylo odvolání starosty. Jméno Haase se Hitlerovi údajně zdálo příliš neněmecké, a tak byl nahrazen dlouholetým členem SdP Rudolfem Urbanem.³¹ To také znamenalo organizační změny. Totalitarizace politické kultury s sebou nesla násilí jako nástroj politiky, což vyvrcholilo 7. listopadu 1938 tzv. křišťálovou nocí.³² Po této události zaznamenalo Znojensko úbytek obyvatelstva způsobený odchodem Čechů, německých komunistů a socialistů a Židů.³³ Odliv Čechů byl na jižní Moravě větší než v jiných

---

²⁴ Sudetendeutsche Partei. Srov. např. SMELSER, Ronald M. Die SHF/SdP – 1933–1938. In: *Hundert Jahre sudetendeutsche Geschichte. Eine völkische Bewegung in drei Staaten*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007, s. 145–156.

²⁵ BARTOŠ, Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945, s. 74.

²⁶ KUDLÁČEK, Znojmo v letech 1938 - 1945: Vývoj v zrcadle dobové propagandy s. 155.

²⁷ MARKEL, Jižní Morava v župě Dolní Podunají, s. 11

²⁸ Srov. např. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, s. 402.

²⁹ MARKEL, Jižní Morava v župě Dolní Podunají, s. 14.

³⁰ Po Znojmě ještě se svou řečí vystoupil o den později v Mikulově a tím zakončil svou cestu pohraničím. Srov. např. HAUNER, Milan, *Hitler. A Chronology of his Life and Time*, London: Macmillan Press, 1983.

³¹ KUDLÁČEK, Znojmo v letech 1938–1945, s. 157.

³² Srov. např. GILBERT, Martin. *Křišťálová noc. Předehra záhuby*. Praha: BB art, 2007.

³³ MARKEL, Jižní Morava v župě Dolní Podunají, s. 16.

pohraničních oblastech, určité procento se dá také přiřítat změnám národnosti ve prospěch Němců.³⁴ Při sčítání obyvatel v roce 1939 se k české národnosti v landrátu Znojmo přihlásilo pouze 4032 obyvatel.³⁵ Tento rozsáhlý demografický pohyb vyvolal komplikace. V březnu 1939 Znojmo požadovalo od úřadů ve Vídni 160 000 RM na veřejné obecní práce, jako náhradu za nefungující židovské a české podniky. Propaganda tyto negativní jevy připisovala špatnému českému hospodaření.³⁶

Během března proběhly další změny ve vedení města, starostovi zástupci byli jmenováni z řad aktivních členů národně-socialistického tábora. Nadřízen starostovi byl okres³⁷ a nad ním landrát, ve Znojmě veden Dr. Gratzerm a Dr. Kottekem. Primární rozhodování náleželo hierarchii NSDAP, která byla budována paralelně se státní správou.³⁸ Státní správa celkově podléhala ústředí v Liberci.³⁹

V polovině května 1939 bylo oznámeno, že se ve Znojmě uskuteční první okresní sněm (Kreistag) NSDAP.⁴⁰ Místní periodikum *Znaimer Tagblatt* zveřejnilo jeho podrobný program a v dalších dnech i informace o slavnostním průvodu.⁴¹ Do NSDAP se na Znojmsku hlásilo 13 000 lidí, straně byly podřízeny i místní skupiny. Stranická struktura tak pronikala do nejnižších vrstev společnosti.⁴² V letech 1940 a 1941 bylo přijímání nových členů do strany slavnostní záležitostí, a zároveň to byly nejdůležitější události oblasti.⁴³

Jižní Morava byla pro Německo nesporným ekonomickým přínosem, neboť se jednalo o úrodný a zemědělsky vyspělý kraj s rozvinutým potravinářským průmyslem.⁴⁴ Na Znojmsku se můžeme setkat s výraznými přesuny majetku, kdy byla většina nemovitostí i movitého majetku po Židech a Čechách převzata říšskoněmeckými kapitálovými skupinami.⁴⁵

S postupující válkou začala být patrnější nespokojenost obyvatel. Disciplinace obyvatel bylo dosahováno propagandou a akcemi NSDAP. Na Znojmsku však narůstala nespokojenost mezi venkovským obyvatelstvem, zapříčiněná odvody mužů do armády.⁴⁶ S vyhlášením totální války v roce 1943 začal být zřetelný primát armády nad ostatními zájmy, neboť byli odvedeni i vyšší funkcionáři NSDAP. Mimo jiné narukoval i starosta Urban a

---

³⁴ BARTOŠ, *Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945*, s. 73.

³⁵ MARKEL, *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*, s. 16.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Užívala se rakouská podoba Bezirk.

³⁸ MARKEL, *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*, s. 18.

³⁹ Tamtéž, s. 20.

⁴⁰ KUDLÁČEK, *Znojmo v letech 1938–1945*, s. 159.

⁴¹ *Znaimer Tagblatt*, 16. května 1939, s. 3.

⁴² MARKEL, *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*, s. 19.

⁴³ KUDLÁČEK, *Znojmo v letech 1938–1945*, s. 167.

⁴⁴ BARTOŠ, *Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945*, s. 72.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ MARKEL, *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*, s. 28.

vedení městských zasedání se ujal velkoobchodník Franz Dittrich.⁴⁷ S komplikacemi na frontě nastaly také komplikace v celé říši, Znojmo nevyjímaje, a to především v ekonomické oblasti.⁴⁸

V dubnu 1945, před příchodem Rudé armády stavěli nacisté ve Znojmě kolové zábrany proti tankům, a to hlavně na spojnicích u Louky a Napajedel.⁴⁹ Při bojových akcích během dubna zbořili téměř všechny železniční a silniční mosty. Od 8. dubna až do osvobození bylo Znojmo sověty téměř pravidelně bombardováno. Bombardování 10. a 11. dubna si vyžádalo 9 obětí. Znojenské nádraží bylo jedno z nejméně poškozených v republice, bomby také poškodily vodovodní potrubí a město bylo ještě 4 dny po osvobození bez vody.⁵⁰ Bylo zničeno 47 domů, 168 těžce poškozeno a z užívání vyřazeno celkem 618 domů. Dne 7. května 1945 proběhla na řece Dyji rozhodující bitva, po níž začala německá armáda ustupovat.⁵¹ V kanceláři Dr. Veleby byl ustanoven první národní výbor, který 8. května 1945 převzal od Němců správu města. Členy tohoto výboru byli Dr. Veleba, Šťastný, Bučinský, Pražák⁵² a Vrána.⁵³

Na Znojemsku v této době bylo 26 českých obcí, které válku přečkaly pod dohledem německých četníků a celníků. Znojemská železniční stanice i stanice v okolí byly odtrhnuty od spojení s Prahou a Brnem a obyvatelé českých obcí museli jezdit oklikou z Moravských Budějovic.⁵⁴ Při volbách 4. prosince 1938 byla v těchto obcích zaznamenána malá účast⁵⁵ a setkat se můžeme i s projevy nevole, kdy například čeští mládenci na výzvu německých celníků (ordnerů) odmítali zdravit německým „Heil Hitler!“⁵⁶

Kromě toho existovaly na jižní Moravě i další příklady protinacistického odporu. Jmenovat lze partyzánskou skupinu Josefa Hybeše z Moravskokrumlovska nebo rodinu Bouzarových z Blížkovic, která byla nacisty vyvražděna.⁵⁷

---

⁴⁷ MARKEL, *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*, s. 29.

⁴⁸ KUDLÁČEK, *Znojmo v letech 1938–1945*, s. 167.

⁴⁹ KONEČNÝ, *Kronika osvobození Jihomoravského kraje*, s. 110.

⁵⁰ Tamtéž, s. 113.

⁵¹ Tamtéž, s. 114.

⁵² Dr. Pražák byl ještě 8. května 1945 zastřelen příslušníky SS.

⁵³ KONEČNÝ, *Kronika osvobození*, s. 114.

⁵⁴ NA, MV I – hraniční spisy, *Znojemsko – komunikační požadavky obcí*, 1939, ka. 15, inv. č. 83.

⁵⁵ Např. v obci Mašovice se uvádí účast 11 obyvatel z 240. Srov. NA, Ministerstvo vnitra I – hraniční spisy, *Zprávy pověřeného generála z jižní Moravy*, 1939, ka. 15, inv. č. 59.

⁵⁶ NA, MV I – hraniční spisy, *Zprávy pověřeného generála z jižní Moravy*.

⁵⁷ KEJNOVSKÝ, *Nástup fašismu, boj za lidovou frontu, okupace Znojemska, protifašistický boj a osvobození Znojemska sovětskou armádou*, s. 140.

4. Vysídlení Němců

Po kapitulaci Německa v českém pohraničí, Jižní Moravu nevyjímaje, začaly protiněmecké akce. V květnu 1945 bylo v Brně zatčeno asi 1600 osob, z toho 1500 Němců. Národní výbor v Brně musel čelit srocujícímu se obyvatelstvu, které požadovalo okamžité potrestání těchto osob. Byl nucen před věznicí postavit kulometry a dostal se do situace, kdy by musel, pro ochranu zajištěných před lynčováním střilet do českých lidí.⁵⁸ České obyvatelstvo se rozhodlo, že pro Němce v tomto státě není místo, a začalo je vyhánět. Tato kapitola našich dějin je známá jako „odsun Němců“. I dnes, po dvaasedmdesáti letech, je otázka odsunu živým a kontroverzním tématem.

Edvard Beneš ve svých pamětech o otázce odsunu napsal následující: „*Bylo mi jasno hned po Mnichově, že až jednou půjde o odstranění mnichovské dohody a jejích důsledků, bude musit být řešena zásadně a definitivně pro náš stát i otázka menšinová a speciálně otázka našich Němců.*“⁵⁹ Tuto otázku měly řešit některé z presidentských dekretů, vydávané do 28. října 1945, kdy se sešel první poválečný zákonodárny sbor.⁶⁰ Prvním z těchto dekretů byl dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. z 19. května 1945 *o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nsvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů,*⁶¹ *zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, kterým byla zrušena veškerá majetkově-právní jednání uzavřená po 29. září 1938.* Dále tento dekret stanovil, že majetek státně nespolehlivých osob⁶² se dává pod národní správu.⁶³

Dle prvních řádků dalšího z dekretů se prezident snažil vyjít vstříc českým rolníkům a bezzemkům a zbavit Československo Němců, Maďarů a zrádců. Jedná se o dekret č. 12/1945 Sb. *o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa,* vydaný 21. června 1945.⁶⁴ Beneš požadoval, aby byly Němcům, kterým byl majetek zabaven, vydávány zvláštní poukázky jako náhrada.

---

⁵⁸ BENEŠ, *Odsun Němců a dokumenty*, s. 63.

⁵⁹ Tamtéž, s. 9.

⁶⁰ HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 422.

⁶¹ Za Němce a Maďary byli považováni všichni, kteří se v kterémkoli sčítání lidu od roku 1929 přihlásili k německé nebo maďarské národnosti nebo se stali členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti. Toto vymezení je upraveno v dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 6.

⁶² Kromě Němců a Maďarů byli za státně nespolehlivé osoby považováni také ti, jež vyvíjeli protistátní činnost a podniky, které záměrně sloužily německému nebo maďarskému vedení. Konkrétně jsou státně nespolehlivé osoby vymezeny v dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 4 a § 5.

⁶³ *Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb.*: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/51945.html>

⁶⁴ *Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb.*: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/121945.html>

Obával se, že konfiskace bez náhrady by mohla do budoucna znamenat nebezpečný precedens. Jeho požadavek byl však vládou zamítnut.⁶⁵

K provedení konfiskace vydávalo FNO výměry, kterými byl zkonfiskovaný majetek zajišťován. V těchto výměrech je uvedeno jméno a příjmení konfiskovaného, adresa nebo adresy konfiskovaných domů (bytů, ordinací, kanceláří, hospod...) a také položka o konfiskaci ostatního, nemovitého majetku, na rubu je záznam o zdůvodnění konfiskace. Nejčastěji se můžeme setkat s odůvodněním „*Majitel byl Němec*“⁶⁶(viz příloha č. 1 a 2). V soupisových kartách jsou uvedeny informace podrobnější: adresa nemovitosti, kdo je vlastníkem a spoluvlastníkem, kdo byl majitelem před 29. zářím 1938, kdo je novým majitelem, jaký je stav nemovitosti, k čemu se nemovitost užívala nebo jestli má majitel i jiné majetkové podstaty.⁶⁷ (Viz příloha č. 3)

Dne 17. července 1945 byla v německé Postupimi zahájena konference, na které se sešli zástupci tzv. Velké trojky (Harry Truman za USA, Winston Churchill⁶⁸ za Velkou Británií a Josif Stalin za Sovětský svaz). Konference trvala až do 2. srpna 1945 a měla za úkol vyřešit poválečnou situaci v Evropě. Pro Československo byla zásadní otázka odsunu Němců, kterou Postupimská konference posvětila. Řešena byla na jednáních 21., 22. a 25. července 1945, kdy bylo dosaženo zásadní shody názorů.⁶⁹ V pohraničí bylo po konci války 3 130 000 Němců, v Postupimi se rozhodlo o vysídlení 2 500 000, kteří měli být nahrazeni „slovanským živlem“.⁷⁰ Ostatní měli být rozptýleni do vnitrozemí, aby se zamezilo jejich dalšímu sdružování.⁷¹

4.1 Vysídlení na Znojemsku

První fáze vysídlení na jižní Moravě začíná po osvobození sovětskou armádou. V této fázi rozlišujeme dva základní způsoby vysídlování. První způsob je revoluční vyhánění velkých skupin Němců přes blízkou rakouskou hranici. Tato část trvala až do Postupimské konference, po které přichází druhý způsob. Tím je pozvolné vypuzování německého etnika vydáváním protiněmeckých opatření a systematickou likvidací institucí, o něž se německá

---

⁶⁵ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 22.

⁶⁶ NA, FNO, *Soupisové karty Znojmo*, 1945–1946, ka. 1604–1606.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Konzervativci v roce 1945 prohráli ve volbách a Churchilla tak ve funkci předsedy vlády 27. 7. 1945 nahradil labourista Clement Attlee.

⁶⁹ BIMAN, *Postupim - a měsíce poté*, s. 179–191.

⁷⁰ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948, *Zpráva o provedení vládního usnesení ze 4. 1. 1946*, Aj. č. 359, fol. 4.

⁷¹ Srov. DVOŘÁK, *Vnitřní odsun 1947–1953. Závěrečná fáze „očisty pohraničí“ v politických a společenských souvislostech poválečného Československa*.

společnost opírala.⁷² Německé obyvatelstvo bylo po příchodu Rudé armády neklidné a začalo se bát možné odplaty. V prvních týdnech po osvobození spáchaly desítky Němců na jižní Moravě sebevraždu.⁷³

Na prvním zasedání znojmského ONV dne 11. května 1945 bylo rozhodnuto o majetkových otázkách. Zabavený majetek Čechů a Židů se měl navrátit do rukou bývalých vlastníků a německý majetek měl propadnout republice. Další den byla zavedena pracovní povinnost pro Němce od 14 do 60 let, počínaje 14. květnem 1945.⁷⁴

Po vydání patřičných dekretů byl Němcům konfiskován majetek, který byl předán pod národní správu. Němci na svých usedlostech ještě nějaký čas po konfiskaci pracovali a snažili se novým poměrům přizpůsobit.⁷⁵ Mnoho z nich ale ze strachu uprchlo do Rakouska. Dne 21. května proběhlo vyhánění Němců ze Znojma, které bylo provázeno hrubými násilnostmi. Ty byly počinem partyzánů, respektive lidí za partyzány se vydávající, pod vedením kapitána Řepky.⁷⁶ Revoluční ONV ve Znojmě 23. května musel jednat o nepřístojnostech partyzánů a následujícího dne bylo rozhodnuto, že tito partyzáni budou staženi a bude jim povolen „pouze“ přístup do sběrného tábora.⁷⁷ Do těchto táborů byli svázeni nejpozději na podzim roku 1946⁷⁸ všichni Němci, kteří sami neutekli nebo nebyli vyhnáni při divokém odsunu.

Sběrné a internační středisko ve Znojmě vzniklo v polovině května 1945 pod označením Kárný a pracovní tábor ve Znojmě. Hlavním důvodem vzniku tábora bylo soustředění a pravidelný odsun německého obyvatelstva.⁷⁹ Zprostředkovaný pohled německých pamětníků na tento tábor přináší ve své knize *Geschichte Südmährens 1918–1946* Alfred Schickel. Pamětníci mluví především o přidělech jídla a malém prostoru, kdy bylo na 10 m² stísněno třicet lidí a denní přiděly jídla představovaly 100 g chleba, půl litru bylinné polévky bez tuku a čtvrt litru černé kávy ráno a večer.⁸⁰ Němci byli ze znojmského tábora odvezeni ve 13 transportech, celkem bylo těmito transporty, které mířily především do Bavorska a Bádenska,⁸¹ ze Znojma odvezeno 14 090 Němců.⁸²

---

⁷² MARKEL, *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, s. 21.

⁷³ PADALÍK, Jiří. *Češi a Němci v regionu Znojemska v letech 1918–1946*, Diplomová práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009.

⁷⁴ MARKEL, *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, s. 24.

⁷⁵ To se týkalo především starších lidí. Srov. SOkA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika 1945–1981*.

⁷⁶ MARKEL, *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, s. 25.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Srov. SOkA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce 1945–1950* a Mackovice/II., *Kronika obce 1945–1961*.

⁷⁹ PADALÍK, *Češi a Němci v regionu Znojemska v letech 1918–1946*, s. 84.

⁸⁰ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 379.

⁸¹ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 420.

⁸² MARKEL, *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, s. 117.

Z odsunu byli vyjmuti lidé, kteří žili ve smíšeném manželství, ale pouze za podmínky, že nebyli aktivní v národně socialistickém režimu.⁸³ Někteří jedinci, kteří nebyli odsunu schopni (staří, nemocní), byli přesunuti do pečovatelských ústavů, např. ve Fryšavě.⁸⁴

Od roku 1947 probíhala závěrečná část tzv. degermanizace pohraničí, kdy i Němci, jež byli vyjmuti z odsunu, museli opustit pohraničí. Byli roztroušeni do vnitrozemí, aby se zabránilo jejich dalšímu možnému sdružování. Ze Znojma bylo takto 30. dubna 1948 přesunuto 17 osob do okresů Přerov, Kyjov, Vyškov, Třebíč, Boskovice, Velké Meziříčí a Nové Město na Moravě.⁸⁵

---

⁸³ MARKEL, *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945–1949*, s. 26.

⁸⁴ Srov. SOkA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika obce 1950*.

⁸⁵ DVOŘÁK, *Vnitřní odsun 1947–1953*, s. 133.

5. Osídlování pohraničí

Jelikož jde vysídlení pohraničí i jeho následné osídlení ruku v ruce, nelze pohnutky pro tyto události zcela oddělovat. V případě plánů na nové uspořádání pohraničí šlo o politické koncepty dané historickou hranicí Československa.⁸⁶ Usídlení Čechů a Slováků v pohraničí mělo posílit takzvaný „slovanský živel“ a vybudovat „slovanský ochranný val“, který měl pro příště český stát zabezpečit zevnitř.⁸⁷

Zamýšlená opatření znamenala změnu v třídním a národnostním složení obyvatelstva. Veškerá půda nyní přecházela do rukou českých a slovenských rolníků.⁸⁸ Kromě Čechů přicházejících z vnitrozemí oslovila vláda také české a slovenské krajanů v zahraničí. V roce 1945 se odhadovalo, že v zahraničí žijí asi 2 miliony krajanů. Zhruba polovina z nich byla v USA, v Evropě žili Češi a Slováci hlavně v zemích bývalé habsburské monarchie (Rakousko, Polsko, Maďarsko, Jugoslávie a Rumunsko), dále se pro osídlování počítalo s oslovením volyňských Čechů a Lužických Srbů.⁸⁹ Problémy nastaly kolem repatriantů z Maďarska a s cikány, neboť je v pohraničních okresech odmítali jako národně nespolehlivé. Největší problémy byly s repatrianty z Německa a s Němci vyjmutými z odsunu. Převládá názor, že ty je nutno rozptýlit do vnitrozemí, aby neohrožovali bezpečnost českých hranic.⁹⁰

Dekretem č. 5/1945 Sb. z 19. května 1945 bylo rozhodnuto o majetkově-právních změnách a národní správě nepřátelského majetku. Národní správa byla zavedena do všech podniků a majetkových podstat, kde bylo třeba starat se o správný a plný chod těchto podstat.⁹¹ Národní správce musel mít náležitou odbornou kvalifikaci, být mravně bezúhonný, státně spolehlivý, podnik měl spravovat „s péčí správného hospodáře“ a odpovídal za škodu, která mohla vzniknout při zanedbání povinností.⁹² Zavedení národní správy u zemědělské a lesní půdy měly na starost příslušné MNV při výměru do 50 ha, ONV při výměru mezi 50 a 100 ha a zemské národní výbory při výměru nad 100 ha.⁹³ Do konce léta 1945 bylo jmenováno asi 82 000 národních správců. Přes 70 000 v prověrce prokázalo svou spolehlivost a na jaře 1946 dostali spravovanou půdu do vlastnictví.⁹⁴

---

⁸⁶ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 41.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ JECH, *Probuzená vesnice*, s. 81.

⁸⁹ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí*, s. 46.

⁹⁰ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí, srpen–září 1946*, Aj. č. 302, fol. 5–6. Srov. např.: DVOŘÁK, *Vnitřní odsun 194–1953*.

⁹¹ Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 3.

⁹² NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Zprávy o průběhu oblastních konferencí konaných v prosinci 1946 na téma „Současný stav a problémy osídlení“*, Aj. č. 3.

⁹³ Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 7.

⁹⁴ JECH, *Probuzená vesnice*, s. 79.

Osídlení samotné upravoval dekret presidenta republiky č. 27/1945 Sb. ze 17. července 1945 *o jednotném řízení vnitřního osídlení*.⁹⁵ Tímto dekretem byl zřízen osídlovací úřad v Praze pro Čechy a Moravu a v Bratislavě pro Slovensko.⁹⁶ OÚ byl samostatným úřadem při Ministerstvu vnitra, v jeho čele stál předseda jmenovaný prezidentem a jeho funkci vymezovala vláda.⁹⁷ Úkoly OÚ byly vymezeny Statutem OÚ (viz přílohy 4–6).⁹⁸ Dále byla zřízena Ústřední komise při Ministerstvu vnitra, jíž OÚ podléhaly. Předsedou ústřední komise byl ministr vnitra a jejími členy zástupci předsednictva vlády a ministerstev národní obrany, průmyslu, zemědělství, vnitřního obchodu, ochrany práce a sociální péče, financí a spravedlnosti.⁹⁹ K provedení úkolů vnitřního osídlení zřídil OÚ oblastní osídlovací úřadovny, osm úřadoven pro Čechy (v Českých Budějovicích, Liberci, Litoměřicích, Pardubicích, Plzni, Trutnově, Karlových Varech a v Žatci) a čtyři pro Moravu a Slezsko (v Brně, Olomouci, Opavě a Moravské Ostravě).¹⁰⁰

Dne 20. července 1945 byl vydán dekret č. 28/1945 Sb., který upravoval osídlování a přiděl zkonfiskovaného zemědělského majetku.¹⁰¹ Oprávnění uchazeči si mohli podávat žádost o přiděl k příslušným místním rolnickým a správním komisím. Oprávněným uchazečem mohl být příslušník českého, slovenského nebo jiného slovanského národa, státně a národně spolehlivý. Konkrétně ty, jež mohli být považováni za oprávněné uchazeče, jmenuje § 2 dekretu č. 28/1945 Sb.¹⁰² První osídlenci, kteří nebyli národními správci, přicházeli v září 1945 do Českých Budějovic.¹⁰³ K 1. prosinci 1945 bylo v pohraničí 1 680 000 Čechů, tedy asi o 1 200 000 lidí více než na konci války. OÚ plánoval, že do konce roku 1946 přijde do pohraničí dalších 500 000 lidí.¹⁰⁴

Přednostní právo na přiděl měli uchazeči, kteří se vyznamenali během války, především vojáci a partyzáni, dále bývalí političtí vězni a deportovaní a jejich rodinní příslušníci.¹⁰⁵ Mezi osídlenci bylo přes 100 000 vojáků a asi 5000 reemigrantských rodin.¹⁰⁶

Dekretem č. 108/1945 Sb. z 25. října 1945 byl zřízen Fond národní obnovy, který podléhal osídlovacímu úřadu.¹⁰⁷ Tento fond měl za úkol zajištění konfiskovaného majetku a

---

⁹⁵ Srov. *Dekret presidenta republiky č. 27/1945 Sb.*: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/271945.html>

⁹⁶ Tamtéž § 2 odst. 1.

⁹⁷ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Statut OÚ v Praze*, Aj. č. 309, fol. 1.

⁹⁸ Tamtéž, fol. 1–3.

⁹⁹ Dekret presidenta republiky č. 27/1945 Sb., § 4 odst. 1.

¹⁰⁰ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948*, Aj. 359, fol. 3.

¹⁰¹ *Dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb.*: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/281945.html>

¹⁰² Tamtéž, § 2.

¹⁰³ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948*, Aj. 358, fol. 47.

¹⁰⁴ Tamtéž, Aj. 359, fol. 5.

¹⁰⁵ Dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb., § 3.

¹⁰⁶ JECH, *Probuzená vesnice*, s. 80.

jeho následné přidělování novým majitelům. Konfiskace podle tohoto dekretu zahrnovala movitý i nemovitý majetek patřící Německé říši nebo Maďarskému království, fyzickým osobám německé nebo maďarské národnosti (s výjimkou těch, kteří prokázali protiněmeckou nebo protimaďarskou činnost) a také těm, kteří s okupanty veřejně sympatizovali a spolupracovali s nimi.¹⁰⁸ O konfiskaci majetku rozhodovaly příslušné okresní národní výbory, které byly povinny provést soupis veškerého zkonfiskovaného majetku na svém území.¹⁰⁹ Na národní výbory se omezovalo jen zajištění majetku, nemohly samy soudit nebo trestat, tuto pravomoc měly jen k tomu příslušným presidentským dekretem zřízené soudy.¹¹⁰ FNO také zajišťoval odevzdání majetku příslušným správním orgánům a veřejnoprávním korporacím. Tento majetek byl vyňat z přidělového řízení podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., část III., odd. 2¹¹¹ vyhláškou OÚ v Praze č. 1587/1946 z 23. července 1946, jakožto rámcovým plánem pro způsob naložení s určitou částí konfiskovaného majetku.¹¹² Na žádost FNO měly být konfiskace zaznamenány příslušným soudem ve veřejných knihách a rejstřících.¹¹³ FNO a OÚ fungovaly až do 15. března 1950, kdy byly oficiálně zrušeny vládním předpisem č. 18/1950 Sb.¹¹⁴

Od května 1945 měla československé hranice chránit armáda tvořená z reorganizovaného 1. československého armádního sboru. Kromě armádního sboru byl nejdůležitější bezpečnostní složkou v pohraničí Sbor národní bezpečnosti (SNB), jenž podléhal ministerstvu vnitra.¹¹⁵

Zodpovědnost za osídlování na sebe od počátku brala především KSČ, která věřila, že se jí osídlování pohraničí podaří provést v plném rozsahu a pomůže jí „vyhrát bitvu o dvouletku.“¹¹⁶ Při ONV, ve větších městech při MNV, v pohraničních oblastech byly vybudovány referáty (osídlovací komise), které měly dohlížet na to, že problémy k řešení budou ve shodě s orgány lidové správy, tak jak to vyžadovaly poměry.¹¹⁷ Během podzimu a zimy 1945 se do pohraničí začaly organizovat přesuny velkých skupin nových osídlenců, ti

---

¹⁰⁷ *Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb.*: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/1081945.html>

¹⁰⁸ Tamtéž § 1 odst. 1.

¹⁰⁹ Tamtéž odst. 3.

¹¹⁰ Von ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš (ed.). *Vysídlení Němců z Československa a proměny pohraničí 1945–1951, Dokumenty z českých archivů*, II. díl, 3. sv., Středokluky: Susa, 2010, s. 58.

¹¹¹ Dekret presidenta republiky č. 108/1945, část III., odd. 2.

¹¹² *Vyhláška OÚ č. 1587/1946 z 23. 7. 1946*, [online]. [cit. 2017-10-04]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/14588/1/2>

¹¹³ Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb. § 5 odst. 2.

¹¹⁴ *Zákon o zrušení osídlovacích úřadů č. 18/1950 Sb.*: *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna*. [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=18&r=1950>

¹¹⁵ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí*, s. 47.

¹¹⁶ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Náplň práce osídlovací komise – referát, Rozbor zásad*, Aj. č. 10, fol. 10 – 17.

¹¹⁷ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948*, Aj. č. 359, fol. 3.

podle jednotného osídlovacího plánu obsazovali půdu v předem určených okresech a obcích. Tímto způsobem dostalo půdu do konce roku 1945 cca 25 tisíc osídlenců.¹¹⁸

KSČ vypracovala návrhy osnov zákonů a vyhlášek, které se týkaly osídlování, a iniciovala všechny osídlovací akce.¹¹⁹ Díky velké zainteresovanosti ohledně otázek v pohraničí byli osídlenci straně nakloněni, což dokazují i parlamentní volby z roku 1946, kdy těmto oblastem komunistická strana jasně vévodila.¹²⁰ Ke konci roku 1946 se KSČ chystala uspořádat informační schůze¹²¹ v pohraničních krajích, na kterých měl být podán výklad o připravovaných akcích. KSČ chtěla zajistit osídlovací příspěvek a přiděly drobného majetku všem osídlencům.¹²² Výplatu jednorázového příspěvku prováděly příslušné úřady hromadnými platebními poukazy, převzetí příspěvku zaměstnanci příslušných služebních míst stvrzovali podpisem.¹²³ V květnu 1947 NPF rozhodl, že některé jednorázové osídlovací příspěvky mají být navráceny.¹²⁴

Hlavními úkoly osídlovací komise, které se měly řešit, byly přiděly majetku, spolupráce s ostatními komisemi při ÚV KSČ, ale také snaha o popularizaci její práce a o to, aby se všeobecně vědělo, že osídlování probíhalo hlavně z přičinění KSČ.¹²⁵ Osídlovací komise měla určit prováděcí zásady a s tím související politicky přijatelná opatření. K tomu byl vypracován plán politických opatření, jako doplněk dvouletého hospodářského plánu.¹²⁶

Osídlování se však projevovalo nejen příchodem osídlenců, ale i jejich průběžným návratem do vnitrozemí.¹²⁷ Na podzim 1946 začaly dokonce odchody z pohraničí převyšovat nad příchodem nových osídlenců. Mezi lety 1946–1949 odešla téměř čtvrtina původních osídlenců. Po únoru 1948 nabraly odchody zpět do vnitrozemí největší intenzity.¹²⁸ Mezi těmi, kteří se vraceli z pohraničí, byli i tzv. zlatokopové, jedinci, kteří chtěli využít poválečné situace k tomu, aby se obohatili a následně vrátili zpět do vnitrozemí. V pohraničí tak opět přibývalo opuštěných usedlostí, a proto byla v 50. letech vyhlášena akce tzv. dosídlení pohraničí.

¹¹⁸ JECH, *Probuzená vesnice*, s. 79.

¹¹⁹ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Náplň práce osídlovací komise – referát, Úkoly osídlovací komise*, Aj. č. 10, fol. 18.

¹²⁰ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí*, Aj. č. 359, fol. 3.

¹²¹ Pro Znojmo, jako zastupující město Jihlavského kraje, byla schůze plánovaná na 15. prosince 1946.

¹²² NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Zprávy o průběhu oblastních konferencí konaných v prosinci 1946 na téma „Současný stav a problémy osídlení“*, Zpráva krajským sekretariátům KSČ, 21. listopadu 1946, Aj. č. 3, fol. 2 – 4.

¹²³ NA, NPF, *Přehledy o vyplácení osídlovacího příspěvku podle zákona č. 250/1946 Sb.*, ka. 26, inv. č. 28.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ NA, OV ÚV KSČ, 1945–1950, *Náplň práce osídlovací komise – referát, Úkoly osídlovací komise*, Aj. č. 10, fol. 18 – 30.

¹²⁶ NA, OV ÚV KSČ, 1945–1950, *Náplň práce osídlovací komise – referát, Úkoly komise*, Aj. č. 10, fol. 50.

¹²⁷ SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 100.

¹²⁸ Tamtéž.

5.1 Zemědělství

V březnu 1945 předložila komunistická strana ostatním politickým stranám návrh pozemkové reformy, která byla téměř beze změn přijata, neboť ostatní strany nepřišly s vlastními návrhy a vzhledem k mezinárodní situaci neměly ani jinou možnost.¹²⁹ Politika KSČ se zaměřovala především na „pracující lid“ a přišla s taktikou postupného přechodu k socialismu.¹³⁰ V souvislosti s komunisty propagovanou lidovědemokratickou reformou byly uskutečněny rozsáhlé sociálně–ekonomické proměny a pozemková reforma byla jednou z nich. KSČ se rozhodla uskutečnit ji ve třech etapách. První etapou byla konfiskace nepřátelského majetku a jeho přidělení českému obyvatelstvu, druhou etapou měla být revize pozemkové reformy z roku 1918 a třetí etapou tzv. nová pozemková reforma.¹³¹ Z tohoto hospodářského aktu se postupně stala spíše politická záležitost a jednotlivé etapy se spolu překrývaly.¹³² Na základě první etapy měly být zkonfiskovány a následně přerozděleny 3 miliony hektarů zemědělské a lesní půdy.¹³³

V prvních měsících po konci války dosáhla zemědělská výroba nejnižšího bodu, sklizeň byla nižší než v posledních letech války.¹³⁴ Z větší části to bylo způsobeno poklesem hektarových výnosů, ale také náhlým úbytkem pracovních sil spojeným s odsunem německého obyvatelstva.¹³⁵ Zpočátku se problémy s nedostatkem pracovních sil řešily příležitostnými brigádami na polích a dobrovolnictvím jednotlivců. Žně v roce 1945 se zvládly i například za pomoci vojska. Chmelovou a cukrovou kampaň pomohly překonat brigády mládeže.¹³⁶

Kvůli problémům s pracovními silami prosadila KSČ návrh na přiděl zemědělské půdy v maximálním výměru 13 ha, což je výměr, který by zvládla obhospodařit jedna rodina.¹³⁷ Tento návrh měl ale také politický přesah, kterým KSČ chtěla zamezit přidělu větších částí půdy a možnostem rozvoje samostatného podnikání. Mimo rozsah výměru prosadila KSČ i to, že přidělený majetek mohl být spravován jen tím, komu byl uznán a nemohl být bez vědomí NPF pronajímán nebo prodán. Nekomunistické strany se snažily

---

¹²⁹ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 14.

¹³⁰ Tamtéž, s. 13.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 100.

¹³³ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 19.

¹³⁴ LACINA, *Problémy poválečné obnovy zemědělství v Českých zemích*, s. 90.

¹³⁵ Tamtéž, s. 91.

¹³⁶ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí, srpen–září 1946*, Aj. č. 302, fol. 4.

¹³⁷ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 24.

nejrůznějšími způsoby stavět proti některým návrhům a oslabit komunistický vliv, ale setkali se s nevolí samotných osídlenců.¹³⁸

Agrární proměny po druhé světové válce byly prosazeny mimořádně rychle, v případě první etapy pozemkové reformy proběhly během necelého roku.¹³⁹ Pro její účely se spojovala menší hospodářství a naopak hospodářství s více než 20 ha půdy se dělila. V létě 1946, kdy první etapa pozemkové reformy končila, bylo v pohraničí zhruba 130 000 nových osídlenců a asi 60 % z nich byli zemědělství dělníci a deputátníci.¹⁴⁰

Ministerstvo zemědělství, jehož IX. oddělení pod vedením Ing. Jiřího Koťátka mělo zemědělskou sféru osídlování na starost,¹⁴¹ uspořádalo 14. srpna 1945 schůzi zemědělských pracovníků ze 40 pohraničních okresů, na které byl projednán postup prací spojených s osídlováním.¹⁴² Bylo rozhodnuto, že osídlovací akci provedou správní orgány příslušných okresů a především sám lid za plné součinnosti ministerstva zemědělství. To správním orgánům poslalo odborné síly, které měly tvořit jádro osídlovací komise v okresech. Komise v pohraničí zjišťovaly, kolik zemědělské půdy je v dotyčném okrese k dispozici a kolik nových osídlenců bude nutno do okresů přemístit.¹⁴³ Na základě toho měl být sestaven osídlovací plán.¹⁴⁴

Start poválečné obnovy zemědělství se nejprve jevil příznivě, u některých plodin se v roce 1946 sklizeň přiblížila předválečným poměrům, ale poklesem sklizně ječmene a ovsu spolu s poklesem výnosů z luk a jetelovin¹⁴⁵ se krmná základna nezvětšila, naopak byla i nižší než bezprostředně po konci války.¹⁴⁶ Navíc se poválečné zemědělství, stejně jako po dobu války, zaměřovalo především na pěstování plodin, které mohly být rovnou užívány jako potraviny. Tím trpěla krmná základna, a tedy celá živočišná výroba. Do konce roku 1946 sice stavy skotu a prasat stouply, jejich užitkovost však byla nízká.¹⁴⁷

Pro roky 1947 a 1948 byl sestaven dvouletý hospodářský plán, podle kterého se nejspíše v roce 1948 počítalo s obnovou hospodářství do předválečného stavu. Zpočátku se zdálo, že pozemková reforma bude k soukromému vlastnictví mnohem benevolentnější než

---

¹³⁸ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 24.

¹³⁹ SLEZÁK, *Vratka stability poválečného zemědělství*, s. 97.

¹⁴⁰ JECH, *Probuzená vesnice*, s. 79.

¹⁴¹ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 50.

¹⁴² NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948*, Aj. 358, fol. 18.

¹⁴³ Od září 1945 bylo zřízeno 100 osídlovacích komisí ministerstva zemědělství.

¹⁴⁴ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí 1945–1948*, Aj. 358, fol. 18.

¹⁴⁵ Pokles asi o pětinu.

¹⁴⁶ LACINA, *Problémy poválečné obnovy zemědělství v Českých zemích*, s. 91.

¹⁴⁷ Tamtéž.

reforma z roku 1918.¹⁴⁸ Nejprve skutečně drobní vlastníci dostali největší podíl zkonfiskovaného majetku do soukromého vlastnictví. S postupem let a prosazováním všech tří etap pozemkové reformy procenta soukromého vlastnictví klesala, až po převratu v roce 1948 bylo v soukromém vlastnictví jen 3,6 % půdy.¹⁴⁹

V roce 1948 proběhla očista mezi přídělci¹⁵⁰ zkonfiskovaného zemědělského majetku. Místní akční výbory Národní fronty zjišťovaly, které osoby jsou státně nespolehlivé a režimu nepřátelské. Těmto osobám byl přiděl odňat.¹⁵¹ Definitivní odnětí majetku měly na starost místní a okresní rolnické komise společně s ministerstvem zemědělství. O odnětí rozhodovali na základě dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 28/1945 Sb.¹⁵² Usedlosti byly poté přiděleny pod národní správu podle dekretu č. 5/1945 Sb.¹⁵³

V prosinci 1948 se začal projednávat návrh zákona o JZD, který byl po několika málo úpravách dne 23. února 1949 schválen.¹⁵⁴ V pohraničí bylo zakládání JZD rychlejší než ve vnitrozemí, neboť těm, kteří do JZD vstoupili, byly odpuštěny nedoplatky spojené s úhradou přiděleného majetku. Během několika málo let bylo v pohraničí zakládání družstev po formální stránce ukončeno. Většina osídlenců však za vstupem do JZD viděla jen cestu jak se rychle zbavit dluhů, osud samotného družstva jim byl více méně lhostejný.¹⁵⁵

V zemědělské oblasti k naplnění dvouletky nedošlo. Hlavní příčinou byla neúroda způsobená velkým suchem v roce 1947.¹⁵⁶ Dalšími důvody, o kterých se oficiálně nemluvílo, bylo nevýhodné postavení osídlenců. Ti přicházeli do zcela nových výrobních podmínek, odlišných od těch, na které byli zvyklí ve vnitrozemí. Navíc zemědělství dělníci, kteří obsazovali uvolněné usedlosti, většinou neměli dostatečné praktické zkušenosti s organizací a

---

¹⁴⁸Pozemková reforma z roku 1918 byla v mnoha ohledech podobná té z roku 1945. Obě reformy byly pod taktovkou jedné strany a u obou byl patrný „hlad“ po půdě. V roce 1918 ovšem, jak se později ukázalo, bylo soukromé vlastnictví půdy hlavním cílem, kdežto po roce 1945 byl patrnější směr ke kolektivizaci. Srov. např. KARFÍK, Zdeněk, *Změny vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918*, Rigorózní práce, Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2009.

¹⁴⁹ SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 97.

¹⁵⁰ „Přídělec“ je ten, kdo dostal nějaký příděl, v tomto případě půdu nebo zemědělskou usedlost, do vlastnictví. Výraz se vyskytuje napříč všemi prameny, které se týkají osídlování. Viz např. následující poznámka.

¹⁵¹ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Jmenování národních správců, směrnice pro očistu zkonfiskovaného zemědělského majetku*, 1948, Aj. 328, fol. 30–31.

¹⁵² KSČ takto využívala dřívější zákony podle svých výkladů k prosazení vlastních zájmů. Obdobným způsobem využila např. zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z 19. března 1923 při politických procesech v 50. letech.

¹⁵³ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Jmenování národních správců, směrnice pro očistu zkonfiskovaného zemědělského majetku*, 1948, Aj. 328, fol. 30.

¹⁵⁴ *Zákon o JZD*, Ústav pro studium totalitních režimů, [online]. [cit. 2017-15-04]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/zdruzstevnovani/zakon-o-jzd/>

¹⁵⁵ SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 98.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 99.

řízením samostatného hospodářství.¹⁵⁷ K obnovení předválečné úrovně zemědělství došlo až v roce 1964.¹⁵⁸

5.2 Průmysl

V součinnosti ministerstva vnitra, OÚ a Ministerstva průmyslu vznikly koncepty nové struktury průmyslového a živnostenského sektoru a nového rozložení průmyslových, obchodních a řemeslných závodů v pohraničí.¹⁵⁹

O konfiskaci průmyslového majetku bylo rozhodnuto dekretem č. 108/1945 Sb. o konfiskaci a Fondech národní obnovy z 27. října 1945. V průmyslové oblasti probíhaly konfiskace i osídlování složitěji než v případě zemědělství, neboť průmysl měl větší rozsah a jednalo se o různé druhy majetkových podstat.¹⁶⁰ I zde se odchod Němců projevil výrazným nedostatkem pracovních sil, podle hlášení delegace poslanců v pohraničí bylo pro průmysl zapotřebí sehnat půl milionu nových lidí.¹⁶¹ Jednotlivé závody se snažily nedostatek pracovních sil řešit zvýšeným nábořem zaměstnanců, kterým byly nabízeny benefity v podobě bytů a přijatelných mezd.¹⁶²

Skutečná výše mezd ovšem nebyla tak motivační, neboť v hlášení o zájezdu do pohraničí ze srpna a září 1946 se objevuje informace o neochotě průmyslníků se zveřejněním výše mzdy, protože se obávali, že by do pohraničí nikdo nepřišel.¹⁶³ Některé podniky zaváděly tzv. černé mzdy, tedy sumy, kterými vykonanou práci výrazně přeplácely, což poškozovalo mzdovou i cenovou stabilitu.¹⁶⁴ Většina platů dělníků ovšem byla skutečně nízká a mnoha lidem nestačila k obživě. To byl také jeden z důvodů, proč lidé pohraničí opět opouštěli.¹⁶⁵

V průmyslové oblasti bylo zapotřebí kvalifikovanějších pracovníků, a ačkoliv byli hojně přijímáni pracovníci například ze Slovenska, podniky hlásily, že se osvědčí tak polovina z nich.¹⁶⁶ Za pomoci okresních úřadů ochrany práce se mělo přistoupit k plánovitému náboru tak, aby nebyl ohrožen vnitrozemský průmysl. Na Slovensku se zřídily náborové kanceláře a sjednotily se inzertní náborové akce.¹⁶⁷

---

¹⁵⁷ SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 99.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 100.

¹⁵⁹ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 50.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 128.

¹⁶¹ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí*, srpen–září 1946, Aj. č. 302, fol. 5.

¹⁶² Tamtéž, fol. 4.

¹⁶³ NA, OÚ ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí*, srpen–září 1946, Hlášení o zájezdu do pohraničních oblastí, Aj. č. 302, fol. 15.

¹⁶⁴ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí*, srpen–září 1946, Aj. č. 302, fol. 5.

¹⁶⁵ Tamtéž, fol. 8.

¹⁶⁶ Tamtéž, fol. 5.

¹⁶⁷ NA, OV ÚV KSČ 1945–1950, *Delegace poslanců v pohraničí*, srpen–září 1946, Aj. č. 302, fol. 6.

Ještě před vydáním dekretu č. 108/1945 Sb. proběhlo 24. října 1945 znárodnění průmyslových podniků a to příslušnými presidentskými dekrety č. 100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, č. 101/1945 Sb. o znárodnění některých podniků potravinářského průmyslu, č. 102/1945 Sb. o znárodnění akciových bank a dekretem č. 103/1945 Sb. o znárodnění soukromých pojišťovacích společností.¹⁶⁸ Podle těchto dekretů se podniky staly národními s označením „národní podnik.“ Stát se stal jejich vlastníkem a jen stát mohl zakládat podniky nové. Majetek Němců, Maďarů a kolaborantů byl zkonfiskován a znárodněn bez náhrady. Ze znárodnění byla vyjmuta výdělková a hospodářská společenstva a družstva.¹⁶⁹

I pro průmysl platil dvouletý hospodářský plán, podle kterého se v pohraničí měly obnovovat průmyslové závody, a nejpozději v roce 1948 měla průmyslová výroba dosáhnout předválečné úrovně.

Ve stavebnictví se sice na první pohled zdálo, že stavební dělníci v pohraničí tak velké uplatnění mít nebudou, nakonec se však projevila nedostatečná kapacita pohraniční zástavby. Ta byla způsobena špatným stavem budov, ale také faktem, že některé prázdné kraje měly být osídleny jen řídce nebo vůbec. Bytová výstavba v krajích, kde se bytů nedostávalo, byla ve dvouletém plánu spočítána na třetinu celkového množství bytových jednotek v pohraničí. Plánovaná byla náhrada starých domů a především výstavba nových hospodářských staveb na venkově.¹⁷⁰ Ve stavebnictví se ovšem nepodařilo plány dvouletky naplnit.¹⁷¹

Do hutního průmyslu bylo zapotřebí především silných mužů, kteří se nebáli těžké práce v hutích. V pohraničí existovala celá řada podniků zaměřených na tento průmysl. V severních Čechách patřila většina z nich po znárodnění Československým hutím. Především to byly ocelárny a válcovna v Chomutově, závod v Mostě, šroubárna ve Vrchoslavi nebo výrobní válců v Ústí nad Labem. Jmenované podniky své výrobky prodávaly jak na domácím, tak na zahraničním trhu a byly proto důležitými zdroji pro hospodářství a stabilitu krajů.¹⁷²

V textilním, sklářském, keramickém, papírenském a chemickém průmyslu byli do roku 1945 na většině vedoucích ale i řadových pozicích Němci. Proto bylo nutno české

---

¹⁶⁸ WIEDERMAN, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 128.

¹⁶⁹ Dekret č. 100/1945 Sb. z 24. 10. 1945 [online]. [cit. 2017-15-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-100>

¹⁷⁰ HELLER, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 12.

¹⁷¹ SLEZÁK, *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, s. 99.

¹⁷² HELLER, *Pojď s námi budovat pohraničí!*, s. 14.

zaměstnance zaškolovat pro potřeby jednotlivých oborů. V textilním průmyslu se kladné výsledky obnoveného průmyslu dostavily již po roce fungování.¹⁷³

Dvouletý hospodářský plán se v průmyslové oblasti podařilo naplnit a v těžkém průmyslu byla úroveň předválečné výroby i překročena.¹⁷⁴ Na počátku roku 1949 byl pak přijat první pětiletý plán hospodářského rozvoje.¹⁷⁵

---

¹⁷³ HELLER, *Pojď s námi budovat pohraničí*, s. 16.

¹⁷⁴ VINICKÁ, *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo*, s. 1.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 2.

6. Osídlování na Znojemsku

Podle již zmiňovaných dekretů probíhaly konfiskace a osídlování i na Znojemsku. Jelikož je Znojemsko hlavně zemědělská oblast, největší podíl osídlenců představovali zemědělství dělníci, kteří přicházeli z převážně moravských oblastí, jako například Slovácko nebo Uherskobrodsko.

Osídlovací plán měl na jižní Moravu původně přivést osídlence z okresů, které měly podobné půdní a klimatické podmínky. Tato specifika splňovaly okresy Hodonín, Kyjov, Uherské Hradiště, Brno–Venkov a Vyškov. Skutečnost však byla odlišná, osídlenci přicházeli z okresů, které se nacházely nejbližší novým usedlostem.¹⁷⁶ Proto například na Mikulovsko přicházeli osídlenci z Valašska, se kterými se pro jižní Moravu původně vůbec nepočítalo, na Znojemsku se zase usídlili lidé z oblasti Uherskobrodsko na moravsko-slovenském pomezí, kteří měli původně osídlit severní Moravu.¹⁷⁷

6.1 Božice

Božice leží v jihovýchodní části okresu Znojmo. Katastrální území se skládá ze dvou historických obcí, z Božic a Českých Křídlovic (Gross Grillowitz).¹⁷⁸ V dubnu 1939 byly sloučeny pod novým názvem Neuweidenbach. Po roce 1945 zůstaly sloučené, ale již pod názvem Božice.¹⁷⁹ V pramenech se první zmínky objevují roku 1225. Název je slovanského původu a vznikl ze jména osobního, pravděpodobně podle domácké podoby některého ze jmen, která mají v základu Boh/Bohu (Bohdan, Bohuslav, Bohumil). Německá podoba Positz se poprvé objevuje až v roce 1720, v roce 1872 pak do dnes užívaná podoba Possitz.¹⁸⁰

V roce 1910 žilo v obou obcích dohromady 2300 obyvatel, 1122 v Božicích a 1178 v Českých Křídlovicích. Češi tvořili jen nepatrný zlomek celkového počtu, dohromady jich bylo osm.¹⁸¹ Během 20. let vznikla na východě obce česká kolonie, ve které se usadili čeští osídlenci,¹⁸² a do roku 1930 se počet Čechů zvýšil na 273.¹⁸³ Kolonie se v době války stala častým terčem útoků německých obyvatel.

Na konci války projížděly místní železniční stanicí německé nákladní vlaky s naftou, tyto vlaky byly bombardovány, což se projevilo i na stavu poválečné obce. Většina domů

---

¹⁷⁶ SLEZÁK, *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 88.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 89.

¹⁷⁸ NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 9.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 27 a s. 49.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 25.

¹⁸¹ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 406 a s. 409.

¹⁸² NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 44.

¹⁸³ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 406 a s. 409.

měla poškozenou střechu a několik budov muselo být zbouráno.¹⁸⁴ Německými usídlenci v té době už byli převážně jen staří lidé, ženy a děti. Ti se zprvu snažili přizpůsobit, byli ovšem pod přísným dohledem úřadů. Mnozí tedy prchali do Rakouska.¹⁸⁵ V srpnu 1945 svolal velitel místního četnictva praporčík Urbánek Němce na prostranství před školu a vyzval je, aby obec sami opustili. S sebou si mohli vzít 70 kilové zavazadlo. Většina Němců dobrovolný odchod podepsala a 14. srpna 1945 byla českými osadníky odvezena na rakouské hranice.¹⁸⁶ Místní kronikář k tomu napsal následující: „*Je to zvláštní podívaná. Koňské i kravské povozy vrchovatě naložené různobarevnými ranci, šatstvem a peřinami, řídí v předu sedící novoosídlenci, tváří se při tom velmi vážně avšak spokojeně a bystře pobízí svůj potah k rychlejší chůzi.*“¹⁸⁷

První osídlenci do obce přišli na konci června 1945.¹⁸⁸ S nimi se ustavila místní správní komise, do jejíhož čela zasedl Ladislav Smrček, starousedlík, který v době války obec opustil a v květnu 1945 se opět vrátil. Správním komisařem se stal učitel Alois Vybíral. Ten se podle kroniky snažil o osídlení všech usedlostí, ale na svěřené úkoly nestačil a v osídlovacích akcích tak nastaly zmatky. Některé usedlosti zůstávaly neobsazené a jiné byly přiřazeny dvěma nebo více osídlencům.¹⁸⁹ Kromě zmíněných zmatků byl problém také s jedinci, kteří se přicházeli do pohraničí pouze obohatit, odnesli, co se dalo, a usedlosti opustili. K přidělení majetku docházelo na základě podané přihlášky u MSK.¹⁹⁰

Po odchodu Němců nastaly problémy v zemědělské oblasti. Na polích neobsazených domů nikdo nehospodařil a pole tak zůstávala po žních neobdělaná. Brambory lidé sklízeli ještě v prosinci, čímž se také zdrželo setí ozimu.¹⁹¹ Kromě toho noví osídlenci často netušili, která pole patří k jejich usedlosti. Místní rolnická komise přidělovala půdu tomu, kdo měl malý výměr. Noví obyvatelé však žádali větší výměry, než bylo povoleno.¹⁹²

Na počátku roku 1946 byla obec opět rozdělena na dvě samostatné části.¹⁹³ Hlavními důvody rozdělení byly stížnosti kolonistů na velkou vzdálenost kanceláře a také nezvladatelnost úkolů spojených s osídlováním.¹⁹⁴ Obě obce ustavily nové MSK, v jejichž

---

¹⁸⁴ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 8.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 7.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 9.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁸⁸ SOKA Znojmo, Božice/II., *Seznam Němců a osídlenců, 1945–1946*, ka. 9, inv. č. 150, fol. 27.

¹⁸⁹ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 8.

¹⁹⁰ SOKA Znojmo, Božice/II., *Přihlášky k nepřátelskému majetku 1946*, ka. 12, inv. č. 166.

¹⁹¹ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 12.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ K dalšímu a tentokrát definitivnímu sloučení obcí došlo roku 1951.

¹⁹⁴ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 15.

čele usedli Bohumil Paděra v Božicích a Karel Papoušek v Českých Křídlovicích.¹⁹⁵ V únoru tohoto roku probíhalo přezkoušení národních správců za přítomnosti úředníků osídlovací komise.¹⁹⁶ Ti, jimž byla správa odňata, museli sepsat inventář movitého majetku i přidělené nemovitosti a vše odevzdat osídlovacím organům. K tomu byly vyhotovovány zápisy, ve kterých byl uveden i stav odevzdaného majetku.¹⁹⁷ Během dubna proběhlo zjišťování volných usedlostí v obou obcích, mimo jiné i pro možné usazení jugoslávských Čechů,¹⁹⁸ k tomu ovšem nakonec nedošlo.

Květen 1946 přinesl volby do Ústavodárného národního shromáždění, na jejichž základě byl počátkem července ustaven místní národní výbor. KSČ zde měla nadpoloviční většinu a do voleb šla jako jasný favorit, vedoucí funkcionáři strany ale po volbách zapomněli podat svoje mandáty, a tak se zprvu zdálo, že MNV v Božicích bude ustaven bez nich. Nakonec se ale ostatní strany dohodly, že vzhledem k tomu, že KSČ dostala nejvíce hlasů a byla tedy nejsilnější stranou, má na mandáty nárok.¹⁹⁹ V čele MNV v Božicích zasedl Bohumil Paděra, v Českých Křídlovicích pak Vavřín Krampol.²⁰⁰ V červnu byla osídlovací komisí vyhotovena hrubá rozvaha a seznam oprávněných uchazečů o přiděl půdy.²⁰¹ Na konci měsíce byli odvezeni do sběrného tábora ve Znojmě poslední Němci, kteří ještě neodešli dobrovolně. Zůstat mohly tři Němky žijící ve smíšených manželstvích, a to Karolina Kleinschmitz, Marie Keimel a Frieda Obermaier. Kromě nich mohlo v obci zůstat 10 rakouských Němců.²⁰² Během léta pak proběhla v obci částečná elektrifikace, která vedla z mlýna v Českých Křídlovicích.²⁰³

Od konce roku 1946 se začali bývalí majitelé, nyní převážně žijící v Rakousku, hlásit o svůj movitý majetek, který byli nuceni nechat na místě. ONV ve Znojmě mnoha z nich povolil, aby si tento majetek odvezli, potřebovali k tomu ovšem i svolení místních národních výborů. V Božicích například chtěl tímto způsobem dostat svůj majetek jistý pan Hermann Höger.²⁰⁴ Z protokolů o jednání v této záležitosti vyplývá, že pan Höger sice dostal povolení k odvezení majetku od ONV, ale v praxi musel více než rok čekat na povolení MNV.

---

¹⁹⁵ NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 51.

¹⁹⁶ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva ze 4. – 9. února 1946, ka. 18, inv. č. 16, sl. 62.

¹⁹⁷ SOKA Znojmo, Božice/II., *Konfiskace majetku a národní správa 1946–1951*, ka. 12, inv. č. 164, fol. 51.

¹⁹⁸ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 15. – 20. dubna 1946.

¹⁹⁹ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 16.

²⁰⁰ NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 51.

²⁰¹ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 1. – 15. června 1946.

²⁰² SOKA Znojmo, Božice/II., *Seznam Němců a osídlenců*, fol. 2–7.

²⁰³ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 16.

²⁰⁴ SOKA Znojmo, Božice/II., *Konfiskace majetku a národní správa 1946–1951*, fol. 43.

Kancelář SNB v Českých Křídlovicích zjišťovala pravost tvrzení pana Högera výsledky svých příslušníků, jež v roce 1945 příslušný majetek zajišťovali, a ujišťovala se, že některé věci nenáleží tchyni²⁰⁵ pan Högera, se kterou se o dům dělili a jejíž majetek podlehl konfiskaci podle příslušných dekretů.²⁰⁶

V roce 1947 se v Božicích začalo se scelováním pozemků. Prováděl jej ing. Chobola z Bučovic. Scelování však probíhalo za obtížných podmínek. Problémy přinášela rozdílná bonita půdy a rozdrobenost vinic a sadů. To znamenalo, že ke každé usedlosti muselo být přiděleno více než 10 celků.²⁰⁷ Největší problémy roku souvisely se špatným počasím. Dlouhá zima byla vystřídána rychlou oblevou a povodněmi, které připravily zdejší zemědělce o prostředky ke krmení dobytka. Minulá léta byla navíc na úrodu také slabá, a tak obec nedisponovala žádnými zásobami. Na jaře přišlo sucho, které trvalo až do podzimu a bylo také provázáno neúrodou a snižováním stavů dobytka. V rámci akcí ministerstva zemědělství byla obci vyplacena částka 209 000 Kč a rozdělit ji měl místní národní výbor podle sociálního postavení jednotlivců. Na schůzi pléna MNV prosadili zámožnější zemědělci rozdělení podpory podle hektarového výměru. Novoosídlenci proti tomu však protestovali, a proto muselo být rozhodnutí pozměněno. Podle konečného plánu měli zemědělci s výměrem do 10 ha dostat 100 % podpory, do 15 ha 80 % a do 20 ha 60 %, s vyšším výměrem nebyl na podporu nárok. Panu Pavlíkovi, který jediný měl větší výměr než 20 ha, bylo ovšem po vzájemné dohodě z podpory vyplaceno 6000 Kčs.²⁰⁸

Po nepříznivém roce 1947 začali z obce někteří osídlenci odcházet. Do konce roku 1948 z obou obcí odešlo 11 osídlenců.²⁰⁹ V témže roce byl MNV zaslán dotazník průzkumu hospodářských poměrů v poválečné obci. Tento dotazník měl zjistit, jak to vypadalo s válečnými škodami, jak probíhala obnova obce a jak se daří místnímu hospodářství.²¹⁰ V první etapě obnovy byly opraveny školní budovy, cesty, vybudovány nové dřevěné mostky přes řeku Jevišovku a odstraněny největší škody na obytných domech.²¹¹ V Božicích bylo v té době 333 domů a z toho 147 zemědělských usedlostí. Do doby vyplňování zmíněného

---

²⁰⁵ Tchyně pan Högera, Marie Špandlová, byla v červenci 1945 zatčena a odsouzena mimořádným lidovým soudem ve Znojmě k 5 letům vězení za její činnost v NSDAP. Podle protokolu o výslechu strážmistra Rudolfa Jandy, který jejich majetek v roce 1945 zajišťoval, se vydávala za Rakušanku, a proto ji zprvu nechávali bez zájmu.

²⁰⁶ SOkA Znojmo, Božice/II., *Konfiskace majetku a národní správa 1946–1951*, fol. 31, 35 a 46.

²⁰⁷ SOkA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 20.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, březen – prosinec 1948.

²¹⁰ SOkA Znojmo, Božice/II., *Konfiskace majetku a národní správa 1946–1951, průzkum poválečných poměrů v obci a zjištění válečných škod 1948*, fol. 102.

²¹¹ NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 52.

dotazníku měla obec 89 stále neosídlených domů.²¹² V rámci akce Národního pozemkového fondu byly v roce 1948 provedeny rekonstrukce některých zemědělských usedlostí. K tomu bylo vypracováno 38 plánů s údaji o obdělávaném výměru, místu usedlosti a jejím stavu, uváděly se závady, návrhy oprav a návrh finanční podpory od NPF.²¹³ Mimo tuto akci měl být pro obce vypracován nový regulační plán, neboť stávající regulace měla vady neslučitelné s budoucí výstavbou.²¹⁴

Na schůzi rady MNV konané 29. prosince 1948 se řešily žádosti o přiděl rodinných domů a způsob placení přidělů. V několika případech byla doporučena sleva podle příslušných nařízení. V dalších případech měli přidělci zaplatit závazný vklad.²¹⁵ V následujících měsících dostala obec několik dalších žádostí o přidělení majetku. Mezi došlými žádostmi o nový přiděl se našly i takové, ve kterých občané žádali naopak odejmutí přidělu. To se většinou dělo u domů, které byly ve špatném stavu, a přidělce neměl dostatek prostředků k potřebným opravám.²¹⁶

Dnem 1. ledna 1949 se obec připojila k okresu Mikulov. Místní se této změně bránili, protože pro ně bylo Znojmo jako okresní město dostupnější, žádné odvolání ovšem nepomohlo. V březnu bylo na schůzi místního vedení KSČ navrženo složení přípravného výboru ke vstupu do JZD. Celá záležitost byla odložena na červen, kdy místní strojní družstvo svolalo schůzi, na které se v JZD přetvořilo. V červenci se konaly první žně organizované KSČ. Dne 13. července přijeli traktoristé z Telče se třemi samovazy a traktory.²¹⁷ V listopadu 1949 proběhla reorganizace MNV. V roce 1950 žily obě obce združstevňováním, akcí „Budujeme vzornou obec“ a kampaní za sloučení obcí.²¹⁸

6.2 Břežany²¹⁹

První písemná zmínka o Břežanech pochází z roku 1222, kdy zde byl vysvěcen kostel sv. Bartoloměje.²²⁰ Původně obec nesla název Fryšava (Frischau). Tento název se udržel až do roku 1949, ve kterém byl změněn na současné pojmenování Břežany. O změně názvu se

---

²¹² SOKA Znojmo, Božice/II., *Konfiskace majetku a národní správa 1946–1951, průzkum poválečných poměrů v obci a zjištění válečných škod, 1948*, fol. 102.

²¹³ SOKA Znojmo, Božice/II., *Akce NPF - Provedení rekonstrukcí zemědělských novoosídlenců, 1948*, ka. 14, inv. č. 189, fol. 1, 3 a 6.

²¹⁴ SOKA Znojmo, Božice/II., *Regulační plán obce (korespondence) 1948–1949*, ka. 14, inv. č. 173, fol. 2.

²¹⁵ SOKA Znojmo, Božice/II., *Zápisy ze schůzí MNV, 1946–1950, zápis z 29. prosince 1948*, sig. Bož/II. – 7.

²¹⁶ SOKA Znojmo, Božice/II., *Korespondence (výběr) 1946–1949*, ka. 19, inv. č. 261.

²¹⁷ SOKA Znojmo, Božice/II., *Obecní kronika*, s. 20.

²¹⁸ NEVRKLA, *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, s. 53.

²¹⁹ Kvůli historické přesnosti se v práci užívá označení Fryšava.

²²⁰ *Historie obce Břežany* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.brezanyokresznojmo.estranky.cz/clanky/info/info.html>

jednalo již v roce 1947.²²¹ Úředně změnu potvrdila vyhláška ministerstva vnitra č. 3/1950 Sb. o změnách úředních názvů míst v roce 1949 ze dne 18. ledna 1950.²²² Tento akt byl součástí degermanizace pohraničí, Fryšava údajně zněla příliš německy, proto byl vybrán nový český název.²²³

Na počátku 20. století ve Fryšavě nežili žádní Češi, to se ovšem postupně měnilo a po první světové válce už se k české příslušnosti hlásili i někteří obyvatelé Fryšavy. V roce 1921 žilo v obci 66 Čechů, v roce 1930 byli zastoupeni 210 lidmi z celkového počtu 1216 obyvatel.²²⁴

Po druhé světové válce byla obec osvobozena 9. května 1945 Rudou armádou, poté byl vytvořen revoluční národní výbor, jehož předsedou se stal starousedlík Vojtěch Ležák.²²⁵ Podle příslušných dekretů byl Němcům zkonfiskován veškerý majetek, který museli sepsat v inventářích. Ty měly obsahovat seznam veškerého majetku, který následně odevzdali příslušným orgánům.²²⁶ Proti opatřením o Němcích, která se uplatňovala skrze příslušné dekrety, se někteří místní Němci odvolávali. S žádostí o vyjmutí z těchto opatření se na ONV ve Znojmě obrátil i pan Otmar Kögel s odůvodněním, že nikdy nebyl v NSDAP a má za manželku Češku. K tomu přidali své podpisy čtyři svědci české národnosti, a pan Kögel tak se svou žádostí skutečně uspěl.²²⁷

První osídlenci dorazili již v květnu 1945. Od předsedy národního výboru dostali dekrety o národní správě a opis těchto dekretů byl vydán i bývalým německým vlastníkům. Na rozdíl od ostatních sledovaných obcí, se ve Fryšavě usadili osídlenci z více různých okresů. Kromě okresu Uherský Brod, ze kterého je v této oblasti nejvíce osídlenců, se zde usazovali také lidé z okresů Vyškov, Třebíč, Hodonín, Holešov nebo Uherské Hradiště a byli zde zastoupeni i reemigranti z Podkarpatské Rusi, Polska, Maďarska a Jugoslávie.²²⁸ Fryšava se také potýkala se „zlatokopy“, kteří do obce přišli jen za účelem vlastního obohacení. Z usedlostí odnesli vše, co mohlo mít nějakou cenu, a následně příděl opustili. Aby se zabránilo takovému jednání, přistoupilo se k přísnějšímu posuzování nových uchazečů.²²⁹

---

²²¹ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce 1945–1950*, s. 24.

²²² *Vyhláška MV č. 3/1950 Sb. o změnách úředních názvů míst v roce 1949* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-3>

²²³ Na Znojmsku a Mikulovsku bylo v roce 1949 přejmenováno celkem 9 obcí. Některé další obce byly přejmenovány už v dřívějších letech. Regionální historici soudí, že provedené změny byly v mnoha případech (včetně Břežan) nesmyslné a bezpředmětné.

²²⁴ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 406.

²²⁵ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 6.

²²⁶ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Konfiskace – soupis německého majetku*, ka. 5, inv. č. 167.

²²⁷ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Konfiskace 1945–1950*, ka. 9, inv. č. 203, fol. 20.

²²⁸ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Repatrianti, reemigranti 1948–1949, seznam obyvatel s uvedením výměry, seznam bývalých majitelů a národních správců*, ka. 10.

²²⁹ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 6.

K přihláškám o majetek musel každý zájemce dodat náležité podklady, jako osvědčení o politické a národní spolehlivosti nebo výpisy z trestních rejstříků.²³⁰ Přihlášky o přiděl museli podávat i bývalí obyvatelé obce, kteří v době okupace uprchli.²³¹

Jako většina jihomoravských oblastí, byla i Fryšava převážně zemědělská oblast, proto nové národní správce nejlépe prověřily žně v létě 1945. Mnoho usedlostí ještě nebylo osídleno, a tak někteří správci sklízeli úrodu i na nepřidělených polích, další sklízeli i na polích obsazených jiným správcem. Po žních, kdy už bylo obilí sklizeno, vyšlo na povrch, že někteří správci nejsou schopni o pole správně pečovat a ač sklídili úrodu, pole zůstala bez podmítky.²³² V takových případech zasahovala osídlovací komise a tyto jedince zbavila národní správy.²³³

Před válkou se ve Fryšavě nacházely dvě školy, česká menšinová a německá. Českou školu za okupace změnili na školu měšťanskou a v roce 1945 z ní učinili polní nemocnici. Když do obce dorazila Rudá armáda, ubytovala se také tam. Po jejím odchodu zůstala budova školy bez dozoru a nezamčena. V srpnu roku 1945 se stal řídicím učitelem František Coufal, škola potřebovala vyčistit a spravit vybitá okna. To se v součinnosti s MSK podařilo rychle, a tak se ve Fryšavě mohlo vyučovat již od 1. září 1945.²³⁴

Původní revoluční národní výbor byl přetvořen v místní správní komisi. V jejím čele po volbách na veřejné schůzi zasedl příslušník KSČ Václav Malina. Jelikož se jako předseda neosvědčil, strana jej odvolala a na jeho místo nastoupil dosavadní tajemník obce Ignác Zetka. Ani ten se ovšem neosvědčil, občané si stěžovali na jeho organizační jednání, a proto byl Zetka vyloučen z KSČ a odvolán z postu předsedy MSK. Na jeho místo nastoupil František Závodník.²³⁵ MSK úřadovala až do květnových voleb v roce 1946, kdy se přetvořila na místní národní výbor.

V roce 1946 prováděla osídlovací komise prověřování národních správců. Některé živnosti vyňala MSK z národní správy, neboť se ukazovalo, že příslušní správci na vedení živnosti nestačí.²³⁶ Důkladné prověřování správců prováděl SNB, který prověřoval minulost všech uchazečů o přiděl, ale zpětně i stávající národní správce.²³⁷ Ti, jež prošli prověrkou osídlovací komise, dostali 14. května na veřejné slavnosti v Hrušovanech nad Jevišovkou

---

²³⁰ SOkA Znojmo, Břežany/II., *Národní správa 1945*, ka. 5, inv. č. 165, fol. 56.

²³¹ SOkA Znojmo, Břežany/II., *Národní správa 1945–1948*, ka. 9, inv. č. 207, fol. 44.

²³² Podmítka je druh mělké orby (cca 7–14 cm do země), která se provádí po sklizni především obilovin.

²³³ SOkA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 7.

²³⁴ Tamtéž, s. 8.

²³⁵ Tamtéž, s. 9.

²³⁶ SOkA Znojmo, Břežany/II., *Národní správa 1945–1948*, fol. 8.

²³⁷ SOkA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 9.

vlastnické dekrety, potvrzující předání přídelů do soukromého vlastnictví.²³⁸ Od února roku 1946 se u MSK ve Fryšavě ale také začaly objevovat žádosti o odnětí národní správy. Většina těchto žádostí souvisela s nespokojeností s podmínkami pro obživu. Jednalo se především o jedince, kteří nepracovali v zemědělství, pro které nebyly v této oblasti podmínky vhodné k obživě celé rodiny, jež běžně čítala více než tři děti.²³⁹

V květnu 1946 proběhly volby do Ústavodárného národního shromáždění. Ve Fryšavě se k volbám dostavilo 367 oprávněných voličů. KSČ získala 154 hlasů a byla tak i zde nejsilnější stranou. Československá strana lidová na druhém místě dostala 88 hlasů, za ní byla Československá strana sociálně demokratická se 74 hlasy a 45 hlasů dostala Československá strana národně socialistická, 6 hlasovacích lístků bylo neplatných. Na základě voleb byl vytvořen místní národní výbor, který vystřídal místní správní komisi. MNV měl 18 členů a v jeho čele zasedl dosavadní předseda MSK František Závodník.²⁴⁰ V červnu 1946 byla v obci také ustavena místní rolnická komise s předsedou Leopoldem Juřeníkem. Během léta 1946 se záležitosti osídlování řešily pravidelně na schůzích rady MNV. Většinou šlo o žádosti o přiděl majetku, objevovaly se také žádosti o domovské listy nebo žádosti o osvědčení národní spolehlivosti.²⁴¹

Podle § 1 vládního nařízení č. 120/1946 Sb. a příslušných směrnic měly být v obcích ustaveny obecní a finanční komise. Finanční komise byla sestavena podle poměrného zastoupení na základě květnových voleb. MNV ve Fryšavě byla v září 1946 doručena výzva k vytvoření této komise pro finanční a rozpočtové hospodaření.²⁴² V prosinci roku 1946 byla vydána vyhláška č. 219/46 s pořadovým číslem 2141, která vyzývala k sepsání přiděleného, odhadnutého, prodaného nebo pronajatého konfiskovaného movitého majetku.²⁴³ Na základě této vyhlášky měla být odhadnuta cena, podle níž se měl jednotlivým uchazečům prodávat zkonfiskovaný movitý majetek.²⁴⁴ Během podzimu také probíhalo scelování pozemků, které měl na starost Ing. Matěj Pokora. Dne 26. června 1946 proběhl definitivní odsun Němců, kteří byli převezeni do sběrného tábora ve Znojmě.²⁴⁵

V průběhu roku 1947 bylo hlavní náplní práce MNV vyřizování žádostí o movitý majetek, přiděly nemovitostí oprávněným uchazečům a další úkoly spojené se stále

---

²³⁸ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 11.

²³⁹ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Národní správa 1945–1948*, fol. 30 a 31.

²⁴⁰ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 11.

²⁴¹ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Protokoly ze schůzí rady MNV 1946–1949*, Sig. Bř/II – 138.

²⁴² SOKA Znojmo, Břežany/II., *Vyhlášky a směrnice týkající se odsunu*, ka. 6, inv. č. 171, fol. 4.

²⁴³ Tamtéž, fol. 1.

²⁴⁴ NA, OV ÚV KSČ, *Korespondence o záležitostech Oblastních úřadoven FNO a osídlovacího úřadu*, 1947, Aj. č. 321, fol. 8a.

²⁴⁵ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 13.

probíhajícím osídlováním.²⁴⁶ Kromě toho se obec potýkala s nepříznivými klimatickými podmínkami. Nejprve byla tuhá zima, která přinesla hodně sněhu, což znamenalo namrzlé a zablokované silnice i železniční trať. Obleva přišla v březnu, ale zemědělci mohli začít pracovat na polích až v dubnu. Během jara došlo ke změně počasí, začalo velké sucho. To znamenalo, že nebyla téměř žádná úroda. V průměru dosahovala pouze 3 – 5 q/ha, na písčitých půdách nedosahovala ani toho.²⁴⁷ V rámci akce ministerstva zemědělství na podporu oblastí poškozených suchem bylo Fryšavě vyplaceno 460 000 Kč; část těchto peněz byla věnována na vybudování nových polních cest a z další části byl upraven tok potoka přes celou obec.²⁴⁸

Předseda MNV František Závodník během jara požádal, aby kvůli jeho povinnostem v zemědělství, funkci předsedy vykonával jiný člen MNV. Zvolen byl ředitel národní školy František Coufal, který ve funkci předsedy zasedal od 14. dubna do 13. prosince 1947, kdy se do úřadu předsedy vrátil František Závodník.²⁴⁹ Na schůzi rady MNV 10. června 1947 byl schválen přidělový plán. Osídlovací komise ve Znojmě odmítla zanést do protokolu námitky místní rolnické komise proti přidělu pozemků k domu čp. 276, tento dům chtěla přidělit obec pro veřejné účely. Rada MNV se tedy rozhodla tuto záležitost předat k vyřízení Zemskému národnímu výboru v Brně.²⁵⁰ Na začátku července byla ustavena komise pro prodej konfiskovaných movitých věcí. MNV neuznala protokol o jednání smíšené komise pro rozlišení konfiskátů podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., neboť nebyla o jednání informována a nebyl tam přítomen nikdo z rady, protokol navíc za MNV neprávoplatně podepsal pan Alois Kočí.²⁵¹ V září 1947 byly ukončeny scelovací práce.

V lednu 1948 byl projednán přípis ONV čj. 35.482/1-X-47 o ochraně jihomoravského pohraničí.²⁵² Po únoru 1948 vznikl v obci místní akční výbor, který měl za úkol provádět očistu ve všech složkách veřejného života. Předsedou se stal Cyril Rosenberg.²⁵³ V srpnu došlo k další reorganizaci MNV a zmíněný předseda akčního výboru, Cyril Rosenberg, se stal předsedou MNV.²⁵⁴

Během roku 1948 se objevovaly žádosti o přiděl nemovitostí, které stále ještě nebyly obydleny. Největší podíl nových osídlenců v tomto roce tvořili reemigranti z Jugoslávie a

---

²⁴⁶ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Protokoly ze schůzí rady MNV 1946–1949*.

²⁴⁷ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 14.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 16.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 15.

²⁵⁰ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Protokoly ze schůzí rady MNV 1946–1949, zápis z 10. června 1947*.

²⁵¹ Tamtéž, zápis z 1. července 1947.

²⁵² Tamtéž, zápis z 12. ledna 1948.

²⁵³ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 18.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 20.

příslušníci zahraniční armády, tedy uchazeči s přednostním právem.²⁵⁵ Za účelem zjištění počtu přítomných repatriantů a reemigrantů byla provedena evidence těchto osob. V obci se usídlilo celkem 38 vojáků. Zemědělství v roce 1948 netrpělo, jako v předchozím roce, a proto začaly výnosy stoupat, v červenci byl průměrný stav úrody 11 q/ha.²⁵⁶ Sklizeň brambor ale nedosáhla očekávaných výsledků, místo sklizených 125 q/ha bylo sklizeno pouze 45 q/ha.

Začátek roku 1949 přinesl provedení změn hranic některých okresů. Východní část okresu Znojmo a s tím i většina sledovaných obcí, tedy i Fryšava, byla přidělena okresu Mikulov.²⁵⁷ Ani ne po roce fungování MNV byla opět provedena jeho reorganizace, tentokrát se předsedou stal Tomáš Zámečník, ovšem ani tento výbor neměl dlouhého trvání. Další reorganizace proběhla v září 1949, předsedou byl zvolen Josef Bobek.

Na konci roku 1949 došlo k přejmenování obce, která od roku 1950 oficiálně nese jméno Břežany.²⁵⁸

6.3 Čejkovice

Čejkovice jsou nejmenší a nejmladší ze sledovaných obcí. Založeny byly roku 1711²⁵⁹ lidmi, kteří opustili válkou zpusťšenou obec Rohoteř a poničené Mackovice.²⁶⁰ Dnešní Čejkovice tvořila dvě katastrální území, Čejkovice (Schakwitz) a Heřmanov (Hermannsdorf).²⁶¹ Až do roku 1945 byly obě obce německé. V Čejkovicích při sčítání lidu v roce 1930 českou příslušnost uvedl pouze jeden člověk, v Heřmanově nikdo.²⁶² Podle místní kroniky žilo v obci před válkou přes 800 obyvatel,²⁶³ ale například podle záznamů z knihy *Geschichte Südmährens* Alfreda Schickela to bylo jen kolem 550 obyvatel v obou vesnicích.²⁶⁴

Noví osídlenci přicházející po druhé světové válce pocházeli především z okresu Uherský Brod, částečně z okresu Valašské Klobouky. Starší obyvatelé obec postupně

---

²⁵⁵ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Repatrianti, reemigranti 1948–1949, seznam obyvatel s uvedením výměry, seznam bývalých majitelů a národních správců*.

²⁵⁶ SOKA Znojmo, Břežany/II., *Kronika obce*, s. 19.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 22.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 25.

²⁵⁹ Tento rok se vztahuje k dnešní obci. V pramenech lze zmínky o Čejkovicích nalézt už ze 13. stol. Tyto Čejkovice ale ležely pravděpodobně poblíž Hostěradic, postupem doby zanikly a znovuvybudovány byly až v roce 1711 na současném místě.

²⁶⁰ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika 1945*, s. 4.

²⁶¹ V některých pramenech se vyskytuje podoba Heřmanice. Srov. např. SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*.

²⁶² SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 407 a s. 410.

²⁶³ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika 1950*, s. 8.

²⁶⁴ Nutno ovšem dodat, že Schickel uvádí jako poslední záznam před válkou sčítání z roku 1930, další záznam je až z roku 1961. Srov. SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 407 a s. 410.

opustili.²⁶⁵ Čejkovice měli původně osídlit lidé z třebíčského okresu, ti se ale usadili ve vesnicích západně od obce. Většina nových obyvatel Čejkovic pocházela z kopaničářské obce Žítková. Z té byli do pohraničí nejprve vysláni dva zástupci, Josef Sedlačík a Rafael Michalčík, aby našli místo, kde by se mohli obyvatelé přelidněné Žítkové usídlit. Nejvíce osídlenců přišlo ke konci června 1945.²⁶⁶ Celkem bylo k osídlení 79 čísel popisných v Čejkovicích a 60 čísel v Heřmanově. Obsazeny byly téměř všechny domy. Osídlovací akci řídil k tomu pověřený komisař Augustin Pavlík. Nápomocna mu byla místní správní komise, která se utvořila z nově přichozích obyvatel Jana Šuráně, Karla Zůbka, Antonína Zádrapy a Josefa Sedlačíka.²⁶⁷

V červnu 1945, po příchodu prvních osídlenců, proběhlo jednání o německém obyvatelstvu, které ještě zůstávalo v obci. Na schůzi místní správní komise 14. června 1945 bylo rozhodnuto, že se pro odvoz Němců využijí vlastní povozy osídlenců. Po odsunu byl členy MSK sepsán veškerý zanechaný majetek, následně byly domy uzamčeny a klíče odevzdány na obecním úřadě.²⁶⁸ K odsunu v Čejkovicích došlo během srpna 1945. Němci si s sebou vzali nejnutnější věci a čeští osídlenci je odvezli k rakouským hranicím. Poslední Němci opustili Čejkovice 14. srpna 1945.²⁶⁹ Se souhlasem z patřičných míst na ONV ve Znojmě bylo šesti Němcům z Čejkovic, z důvodu stáří nebo nemoci, dovoleno, aby byli převezeni do kláštera ve Fryšavě, kde mohli dožít.²⁷⁰

V místní škole byli během války ubytováni němečtí vojáci a následně také partyzánská skupina Josefa Hybeše z Ivančic. Budova byla poničena a muselo se přistoupit k rozsáhlým opravám. Ty probíhaly pomalu, k užívání mohla budova sloužit až v polovině září 1945, ačkoliv se s opravami začalo ještě v červnu toho roku.²⁷¹

Během března a dubna 1946 byly osídlovací komisí vyhotovovány přehledy pro katastrální území Čejkovice a Heřmanov. Úředníci osídlovací komise se zúčastnili pověřování národních správců v obci, v květnu se vyhotovila hrubá rozvaha obce a zjišťoval se stav a počet nezemědělských domů.²⁷² Během roku proběhla také přeměna místní správní komise v místní národní výbor. Na schůzi 5. května 1946 se MNV usneslo na pořádání veřejných schůzí s názvem „Národní výbory hovoří s lidem“, a to vždy jednou za měsíc.²⁷³ Následující

---

²⁶⁵ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika*, s. 4.

²⁶⁶ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika*, s. 7.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 8.

²⁶⁸ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Protokoly o schůzích MNV 1945–1950*, zápis ze 14. června 1945, kn. 1.

²⁶⁹ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika*, s. 9.

²⁷⁰ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Protokoly o schůzích MNV*, zápis ze 14. června 1945.

²⁷¹ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Kronika*, s. 10.

²⁷² NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 25. března – 6. dubna 1946.

²⁷³ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Protokoly o schůzích MNV*, zápis z 5. května 1946.

měsíce MNV řešil převážně přiděly majetku. Zasílané žádosti se týkaly movitého majetku, jako např. nábytku, ale i nemovitostí v případě, že chtěli vyměnit stávající dům, přidělit stodolu nebo část pole.²⁷⁴ Osídlovací komise během května také zjišťovala jaký je stav a počet nezemědělských domů v obci.²⁷⁵

Dne 7. listopadu 1946 proběhlo na schůzi MNV hlasování o sloučení obcí Čejkovice a Heřmanov.²⁷⁶ Na sloučení se obce dohodly již v červenci 1946, ale bez formálních náležitostí. Proto musely v listopadu hlasovat znovu, za přítomnosti dvou třetin všech členů. V dubnu 1947 bylo podle § 18 odst. 1 dekretu č. 121/1945 Sb.²⁷⁷ sloučení uznáno zemským národním výborem v Brně.²⁷⁸ Obce byly sloučeny pod novým názvem Čajkovice.²⁷⁹ K této změně katastrálních hranic navíc obec dostala několik hektarů sadů²⁸⁰ od sousedních Mackovic.²⁸¹

V prosinci 1947 byla pro Čejkovice vydána přidělová listina, kterou se převedl zemědělský majetek v obci z národní správy do soukromého vlastnictví. Vydána byla pro 18 čejkovických přidělců.²⁸² Na začátku roku 1948 proběhlo další projednávání změn katastrálních hranic obce, tentokrát ovšem k žádným změnám nedošlo.²⁸³

Po únoru 1948 se z obce vystěhovalo celkem šest lidí, mezi nimi i člen první MSK v Čejkovicích Karel Zůbek, který odešel již v březnu 1948.²⁸⁴

Čejkovice jako jediné ze sledovaných obcí zůstaly v roce 1949, kdy probíhaly změny v hranicích některých okresů, v okrese Znojmo. V dubnu 1950 proběhlo přečíslování domů, neboť dosavadní číslování bylo stále přizpůsobeno bývalým poměrům, kdy byly obce ještě dvě.²⁸⁵

---

²⁷⁴ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Protokoly o schůzích MNV, zápis z 13. července 1946.*

²⁷⁵ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo), zpráva z 13. – 15. května 1946.*

²⁷⁶ Tamtéž, *zápis ze 7. listopadu 1946.*

²⁷⁷ Srov. Dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory [online]. [cit. 2017-30-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-121>

²⁷⁸ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Přiděly majetku 1947–1949, Výměr o sloučení obcí Čejkovice a Heřmanov*, ka. 2, inv. č. 36, fol. 1.

²⁷⁹ V roce 1949 proběhla změna názvu na Čajkovice.

²⁸⁰ Sady ovšem byly vykáceny už v průběhu 50. let.

²⁸¹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 17.

²⁸² SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Přiděly majetku 194–1949, Přidělová listina pro obec Čajkovice*, ka. 2, inv. č. 36, fol. 2–4.

²⁸³ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo), zpráva z 15. – 29. února 1948.*

²⁸⁴ Tamtéž, *březen – prosinec 1948.*

²⁸⁵ SOKA Znojmo, Čejkovice/II., *Protokoly o schůzích MNV, zápis z 11. dubna 1950.*

6.4 Mackovice²⁸⁶

Mackovice patří k nejstarším obcím na Znojemsku, první zmínky pocházejí již z roku 1052, kdy byly knížetem Břetislavem I. darovány staroboleslavské kapitule. Do katastru Mackovic patří i zaniklá obec Rohoteř, která ležela severně od Mackovic v okolí dnešního tzv. starého hřbitova.²⁸⁷

Název je odvozen od jména Macko, což je starší varianta jména Matěj. Přesný původ názvu není znám. Podle jazykových výzkumů místních názvů jsou obce s koncovkou -ice odvozeny dle staršího „вѣсь Mackovici“, což by znamenalo „všichni lidé Mackovi“. Po vymizení jerů v češtině vzniklo z „вѣсь“ slovo ves, tedy ves Mackovici – Mackovice.²⁸⁸

Po třicetileté válce do obce přicházelo německé obyvatelstvo a spolu s ním se objevuje i německá podoba názvu obce Moskowitz. Německé etnikum postupně v obci naprosto převládlo, až v roce 1910 bylo ze 728 obyvatel jen 8 Čechů. V dalších letech sice začal počet obyvatel s českou národností mírně stoupat, ale výsledná čísla nebyla nijak markantní. Při sčítání lidu v roce 1930 uvedlo českou příslušnost 78 lidí z celkového počtu 790 obyvatel.²⁸⁹ Během druhé světové války počet Čechů opět klesl. Jak už bylo v dřívějších kapitolách zmíněno, úbytek Čechů na jižní Moravě nebyl způsobován jen jejich odchodem z oblasti, ale i změnami národní příslušnosti. Podle obecní kroniky z let 1945–1960 se tomu tak dělo i v Mackovicích.²⁹⁰ Místní kronikář vycházel z poněmčených jmen, jako například Pokorný, Stuchlick nebo Bielek. Českých rodin bylo v Mackovicích v době války pět.²⁹¹

Na konci války Mackovice zažily několik leteckých bombardování, neboť se v obci ubytovaly německé vojenské jednotky. Pumy poškodily především místní školu, které zničily střechu, a dále byly bombami zasaženy domy čp. 34, 59 a 60, které byly později zbořeny. Při pozemních akcích padlo sedm německých vojáků a osm koní. Dne 9. května 1945 obsadila obec Rudá armáda a brzy poté začaly vysídlovací a následně osídlovací akce.²⁹²

Ve smyslu presidentských dekretů byl Němcům konfiskován veškerý majetek. V Mackovicích bylo z konfiskace vyňato jen pět usedlostí, a to usedlost čp. 70 Jana Čápa, etnického Čecha, usedlost čp. 105 Josefa Skály a jeho německé manželky, dále usedlost čp.

---

²⁸⁶ V pramenech se občas také objevuje tvar Moskovice.

²⁸⁷ *Historie obce Mackovice* [online]. [cit. 2017-23-04]. Dostupné z:

<http://www.mackovice.cz/index.php?nid=2432&lid=cs&oid=265886>

²⁸⁸ Srov. SKUTIL, Jan, *Nejstarší slovanské osídlení jižní Moravy ve srovnání s nejmladším českým po roce 1945 ve světle místních jmen, hydronym a oronym*. In: Mikulovská symposia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979, s. 82.

²⁸⁹ SCHICKEL, *Geschichte Südmährens 1918–1946*, s. 409.

²⁹⁰ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 3.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž, s. 4.

43, ve které žila smíšená rodina Němce Jana Sedlitzkého a jeho české manželky a nakonec usedlosti Hedviky a Apolonie Friedrichových, které se obě hlásily k české národnosti.²⁹³

Ihned po příchodu Rudé armády se začala formovat nová správa obce. Starostou se stal starousedlík Jan Čáp a byla zřízena první správní komise.²⁹⁴ V čele komise zasedl pan Tržil,²⁹⁵ se kterým ovšem nebyli osídlenci spokojeni, protože v organizačních záležitostech údajně stranil Němcům.²⁹⁶

Okresní národní výbor ve Znojmě poslal 19. června 1945 všem MNV a správním komisařům obcí, ve kterých byl konfiskován nepřátelský majetek, výnos, kterým upozornil na blízké vydání dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a vyzval, aby se při MNV zvolili zástupci z oprávněných uchazečů do místních rolnických komisí. Tyto komise měly mít maximálně deset členů a fungovat měly jako poradní sbor správního komisaře pro jmenování národních správců.²⁹⁷ Z výzvy ONV ve Znojmě k urychlenému založení rolnické komise vyplývá, že v Mackovicích až do konce července 1945 rolnická komise ustavena nebyla.²⁹⁸ Ustavila se teprve s novou správní komisí, v jejímž čele zasedl Rudolf Hoff, který se do obce přistěhoval z okolí Uherskobrodsko. Pan Tržil v srpnu 1945 obec opustil.²⁹⁹

Na konci června 1945 Krajská sběrna ovoce a zeleniny ve Znojmě poslala MSK v Mackovicích oznámení, že místní pěstitelé nedodržují její směrnice, podle kterých mělo být veškeré ovoce a zelenina předáno sběrně a nesmělo se samostatně prodávat. Po obci požadovala, aby pěstitele na tuto skutečnost upozornila a zajistila řádné postupy.³⁰⁰

Během července 1945 se objevovaly problémy se správným hospodařením, především pak s chodem zemědělství. Ke 4. červenci 1945 byl pro obec k dispozici pouze jeden traktor s 50 l nafty.³⁰¹ Kromě toho se obec potýkala s nedostatkem hospodářských zvířat a nástrojů. MSK proto poslal žádost vojenskému velitelství v Olomouci, po kterém požadoval 41 koní pro zajištění chodu obce především v době žní.³⁰² Další požadavky směřovaly k ONV ve Znojmě, kde obec žádala 1000 l nafty do traktoru, 30 kg skalice na postřik vinné révy, hospodářské nástroje jako kosy, srpy, brousky, řetězy, lana apod. a v neposlední řadě sháněla

---

²⁹³ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 5.

²⁹⁴ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 6.

²⁹⁵ Bližší informace k tomuto člověku kronikář nezjistil. Pravděpodobně to byl starousedlík, který měl s místními Němci dobré vztahy a spolu s nimi také obec opustil, a to ještě před příchodem kronikáře Aloise Zálešáka, který se do obce přistěhoval 16. srpna 1945.

²⁹⁶ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 6.

²⁹⁷ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Záležitosti místní rolnické komise*, ka. 5, inv. č. 115, fol. 4.

²⁹⁸ Tamtéž, fol. 9.

²⁹⁹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 7.

³⁰⁰ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Záležitosti místní rolnické komise*, fol. 38.

³⁰¹ Tamtéž, fol. 10.

³⁰² Tamtéž, fol. 20.

pracovní sílu, která by po dobu pěti týdnů pomáhala s polními pracemi. Konkrétní požadavek na pracovní sílu byl 26 mužů a 33 žen.³⁰³

Ze záznamů v kronice se dozvíme, že se i v Mackovicích potýkali se „zlatokopy“, kteří se chtěli jen obohatit a zase odejít. Podle kronikáře Aloise Zálešáka v Mackovicích také „rostla šmelina“, když se někteří jedinci snažili prodávat jak majetek, tak úrodu z polí nebo maso ve svých bývalých domovinách.³⁰⁴ Správní komise v součinnosti s SNB ve Fryšavě se pokoušela tyto jedince co nejrychleji odstranit a přinést do osídlování řád. Podle příslušných ustanovení se začaly vydávat dekrety o národní správě všem osídlencům na základě prokázání národní spolehlivosti a mravní bezúhonnosti.³⁰⁵ K prokázání těchto aspektů sloužily domovské listy vydávané domovskou obcí, potvrzení bezúhonnosti, vysvědčení zachovalosti a výpisy z trestních rejstříků. Na jejich základě se žádosti o přiděl projednávaly a schvalovaly.

Během října 1945 byly osídlovací komisí ve Znojmě vyhotovovány seznamy osob německé národnosti.³⁰⁶ Ze zápisů je patrné, že v Mackovicích se v prvních měsících probíhajícího odsunu, a zároveň osídlování, udržovaly oboustranně dobré vztahy.³⁰⁷ Příkladem může být dodatek ke zprávě o nedodržení dodávkového kontingentu ONV Znojmo: „*Jakousi omluvou byla tu novost poměrů, v nichž se osídlenci ocitli, politická a národní neuvědomělost mnohých a nutnost živiti Němce, třebaže tito dostávali potravinové lístky. Tu se ukázala dobrosrdečnost našich lidí, neboť ve většině domů se Němci stravovali u společného stolu.*“³⁰⁸

Na schůzi MSK dne 7. listopadu 1945 se zvolila knihovnická rada a místní školní rada, každá o čtyřech členech. S tím souviselo i určení delegátů do újezdní školní rady ve Fryšavě, na jejichž pozici se měli členové MŠR střídát. Na programu schůze byl také výnos ONV Znojmo č. 12846/1-VI-45 ze dne 30. října 1945 a výnos č. 73 ze dne 5. listopadu 1945 o vyhoštění národních správců. Komise rozhodla, že národní správce vyhošťovat nebude a vyřízení této záležitosti nechala na ONV.³⁰⁹ Dne 2. prosince 1945 MSK řešila národní správu vojáků v činné službě. Podle § 16, 21 a 22 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. o

³⁰³ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Záležitosti místní rolnické komise*, fol. 21–37.

³⁰⁴ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 8.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 7.

³⁰⁶ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo), zpráva z 8. – 15. října 1945.*

³⁰⁷ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 8.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, 1945–1950, zápis ze 7. listopadu 1945*, sig. Mac/II - 1

neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě³¹⁰ se rozhodlo, že národní správu tyto osoby nemůžou vykonávat. V takových případech měl být vybrán nový národní správce na doporučení odcházejícího vojáka, který zároveň musel splňovat náležitosti vymezené příslušným dekretem.³¹¹

V obci bylo nutno opravit poničenou školu. Ta měla zbořenou střechu, komíny, vybitá okna a zdevastované třídy. Na opravu bylo zapotřebí sehnat peníze, materiál i lidi. Těchto úkolů se zhostil předseda správní komise Rudolf Hoff a kronikář Alois Zálešák. Náklady na opravy byly vyčísleny na 52 000 Kčs, z toho 21 500 Kčs poskytl okres, pracovní sílu tvořili místní dobrovolníci³¹² a materiál na opravu střechy byl zapůjčen ze sousedních Čejkovic.³¹³ Školu se do konce roku 1945 podařilo opravit v takovém rozsahu, že se mohla začít využívat ke svému účelu, i když bylo třeba dalších oprav, které se odložily na příští roky.³¹⁴

V prosinci 1945 se na některých domech začaly objevovat hanlivé nápisy a malby, které vzbudily pobouření v obci. Předpokládalo se, že na svědomí je mělo několik lidí, kteří neplnili řádně povinnosti národních správců, a proto byli navrženi k odnětí národní správy.³¹⁵ Celkem to bylo sedm osob, dvěma z nich se vyčítal nemravný život, dvěma, že nepracují, jednomu, že za něj na usedlosti pracují Němci, dalšímu, že na usedlosti delší dobu vůbec nepobýval. Poslední z nich, Martin Juříčka, byl napomenut a dostal zkušební dobu, po kterou se ještě mohl jako národní správce osvědčit, za něj se zaručil člen správní komise Rudolf Pokorný.³¹⁶ V posledních dnech roku 1945 byla ještě zřízena finanční komise, správní rada a osvětová komise.³¹⁷

V lednu 1946 byla v Mackovicích výnosem ministerstva školství a národní osvěty v Praze zřízena lidová zemědělská škola pro Čejkovice, Mackovice a Fryšavu. Správcem školy byl stanoven učitel Alois Zálešák.³¹⁸ Během března a dubna probíhala revize národních správců. Ministerstvo zemědělství rozhodlo, že před vydáním právoplatných dekretů o vlastnictví přidělené půdy dojde k přezkoušení národních správců.³¹⁹ Osídlovací komise ministerstva zemědělství se účastnila odvolacího řízení ke zbavení národní správy již dříve

---

³¹⁰ Ve zmíněných paragrafech, ani v celém dekretu, není explicitně uvedeno, že se vojáci nesmí stát národními správci. Vymezují především bezúhonnost a spolehlivost národních správců. Srov.: *Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb.* [online]. [cit. 2017-23-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/51945.html>

³¹¹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, zápis z 2. prosince 1945.*

³¹² SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 9.

³¹³ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, zápis ze 7. listopadu 1945.*

³¹⁴ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 9.

³¹⁵ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, zápis z 2. prosince 1945.*

³¹⁶ Tamtéž.

³¹⁷ Tamtéž, *zápis z 28. prosince 1945.*

³¹⁸ Tamtéž, *zápis z 25. ledna 1946.*

³¹⁹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 11.

navržených nespolehlivých jedinců.³²⁰ Výsledkem bylo odnětí správy 20 přidělcům v obci. Jejich usedlosti byly přiděleny novým oprávněným uchazečům, kteří zpravidla přicházeli z Mohelna v okrese Třebíč. Všichni, kteří revizí prošli, dostali dosavadní spravovaný majetek do vlastnictví.³²¹ Během dubna osídlovací komise zjišťovala i počty volných usedlostí pro případné obsazení Čechy z Jugoslávie.³²² Dále byl vytvořen seznam obytných domů pro osídlovací úřad, během května se zjišťovalo, kolika nezemědělskými domy obec disponovala³²³ a osídlovací komise také vyhotovila seznam oprávněných uchazečů o přiděl pŕdy.³²⁴

Předání vlastnických dekretů, vydávaných ministerstvem zemědělství pro stvrzení předání majetku do vlastnictví, proběhlo 14. května 1946 na veřejné slavnosti v Hrušovanech nad Jevišovkou.³²⁵ Dne 29. května 1946 probíhaly volby do Ústavodárného národního shromáždění. Už dříve bylo řečeno, že díky zájmům KSČ ve věci osídlování, byla strana v pohraničí jasným favoritem. Mackovice nebyly výjimkou, při celkovém počtu 312 oprávněných voličů dostala KSČ 222 hlasů. Zbytek hlasů patřil Československé straně lidové (62 hlasů), Československé straně národně socialistické (19 hlasů) a Československé straně sociálně demokratické (9 hlasů).³²⁶

V červnu 1946 proběhl v obci definitivní odsun Němců. Ti byli 15. června odvezeni do sběrného tábora ve Znojmě. Podle zápisů v kronice si mohl každý odvézt, co chtěl, nikomu se zavazadla nekontrolovala. Kronikář obce rozchod s Němci chápal jako dějinnou odplatu. Obec se tak stala ryze českou, zůstaly jen čtyři smíšené rodiny.³²⁷ Dne 29. června 1946 byl projednáván požadavek automobilové stanice ČSD ve Znojmě o úhradu 9 418 Kčs za autobusy, které odvezly odsunuté Němce. Obec tento požadavek zamítla, neboť autobusy neobjednávala a byla schopna i ochotna Němce odvézt na vozech.³²⁸

Po volbách se místní správní komise přeměnila v místní národní výbor. Tato změna měla být krokem k setření rozdílu mezi pohraničím a vnitrozemím, kde byly příslušné MNV už od května 1945.³²⁹ Podle volebních výsledků z května 1946 zasedalo v Mackovicích 11

---

³²⁰ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 25. března – 6. dubna 1946.

³²¹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 12.

³²² Jugoslávští Češi se ovšem v Mackovicích nakonec neusadili.

³²³ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 23. 4. – 27. 4. a z 13. – 18. května 1946.

³²⁴ Tamtéž, zpráva z 20. – 31. května 1946.

³²⁵ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 12.

³²⁶ Tamtéž, s. 13.

³²⁷ Tamtéž.

³²⁸ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, zápis z 29. června 1946*.

³²⁹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 13.

komunistů, 3 lidovci a 1 národní socialista. Ustavením MNV byl v Mackovicích odstraněn poslední zbytek mimořádných poměrů.³³⁰

V lednu 1947 se k provádění investic dvouletého plánu a k projednání konfiskace ideálních podílů osídlovací komise zajišťovala potřebná data při smíšených rodinách.³³¹ Pro odhad konfiskátů byli v únoru 1947 navrženi tři občané jako přísežní znalci. Byl to pan Alois Gregor, Stanislav Žák a Vladimír Kašný.³³² K tomu komise zemského národního výboru v Brně prováděla přípravné práce ke scelování pozemků.³³³ Držitelům vinic a sadů zůstaly výměry nezmenšené, ostatní půda byla rozdělena podle přidělového plánu. Během října osídlovací komise ve Znojmě projednala k tomuto plánu vznesené námítky.³³⁴ Jelikož v Mackovicích bylo půdy málo, rozhodlo se, že usedlosti budou ve výměře maximálně 10 ha.³³⁵ Navíc Mackovice musely postoupit několik hektarů sadů sousedním Čejkovicím, neboť v Mackovicích bylo sadů hodně a Čejkovice jich měly naopak nedostatek.

Největší problémy roku 1947 přinesly klimatické podmínky. Nejprve byla dlouhá zima s velkým množstvím sněhu, kterým byly zablokované silnice, v březnu přišla náhlá obleva, při které voda zaplavila níže položené zahrady a louky a nakonec během jara a léta přišlo již zmiňované velké sucho.³³⁶ To trvalo až do počátku listopadu. Následkem byla neúroda, což znamenalo nedostatek krmiva, a tedy snížení stavu dobytka. Na to navazovaly nesplněné dodávky masa, mléka, vajec a samozřejmě i rostlinných plodin jako cukrová řepa. Jediné, čeho se urodilo dost, bylo víno. V rámci akce ministerstva zemědělství bylo zemědělcům v Mackovicích vyplaceno 260 000 Kčs, kromě toho dostala obec příspěvek 360 000 Kčs na vybudování nových cest a mostků.³³⁷

V lednu 1948 projednávala osídlovací komise s ONV ve Znojmě, místní rolnickou komisí a MNV v Mackovicích změny katastrálních hranic obce a prováděla prohlídky zbouraných budov, které národní pozemkový fond daroval obci.³³⁸ Osídlovací komise také prováděla opravy v konfiskacích dle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. Po únoru 1948 a převzetí moci komunistickou stranou započaly v celém pohraničí čistky nespolehlivých osob. V Mackovicích však žádné zásadní čistky neproběhly. Od března do prosince 1948 se

---

³³⁰ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 15.

³³¹ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 1. – 15. ledna 1947.

³³² SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, zápis z 19. února 1947*.

³³³ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 17.

³³⁴ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 1. – 15. října 1947.

³³⁵ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 17.

³³⁶ Tamtéž, s. 19.

³³⁷ Tamtéž, s. 20.

³³⁸ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, zpráva z 15. – 31. ledna 1948.

z obce odstěhovalo šest lidí, pravděpodobně dobrovolně.³³⁹ V červenci 1948 se do vlastnictví obyvatel rozdělily rezervy Národního pozemkového fondu a pozemky z likvidovaných usedlostí.³⁴⁰ Výměry byly rozděleny mezi dvě maximálně tři rodiny. Největší výměr měl necelé 4 ha.³⁴¹ V říjnu 1948 probíhalo šetření, které mělo zjistit, kde žijí Němci vyjmutí z konfiskace, kteří by měli být v rámci akce vnitřního odsunu přesunuti do vnitrozemí. V Mackovicích tou dobou byli jen Němci žijící ve smíšených rodinách, na které se tato akce nevztahovala.³⁴²

V roce 1949 byla obec přiřčleněna k okresu Mikulov.³⁴³ S tím občané zpočátku nesouhlasili a stejně jako v Božicích a Břežanech se snažili rozhodnutí zabránit, leč marně. Za největší problém považovali dopravní spojení, které do Mikulova nebylo tak pohodlné, jako do Znojma.³⁴⁴ Mimo jiné proběhly v roce 1949 změny ve vedení obce. Během roku se postupně svých funkcí vzdali předseda MNV František Novosad a jeho zástupce J. Mikulec. KSČ tedy provedla změny, při kterých byl předsedou zvolen Rudolf Hoff, místopředsedou Alois Varmuža a tajemníkem Milan Hoff. V roce 1949 také vyvstala otázka ohledně společného obdělávání půdy. K této záležitosti vydal MNV protokol, kterým se scelovala dříve rozdělená rezerva NPF se seznamem příslušných pozemků a výměr. Někteří jedinci obdrželi náhradní pozemky o maximální výměře 2 ha.³⁴⁵ V únoru toho roku vešel v platnost zákon o JZD a místní tak začali zvažovat možnosti vstupu.³⁴⁶ JZD bylo v obci založeno v roce 1950, předcházelo tomu ovšem dlouhé jednání s rolníky, kteří pro myšlenku jednotného družstva neměli zpočátku pochopení.³⁴⁷

---

³³⁹ NA, NPF, *Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo)*, březen – prosinec 1948.

³⁴⁰ Usedlosti, které pro svůj špatný stav nebyly určeny k osídlení, a proto byly zbourány. Nebo budovy, které nevyhovovaly po stránce hospodářské.

³⁴¹ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Protokol o rozdělení rezervy NPF a pozemků likvidovaných usedlostí do vlastnictví*, ka. 6, inv. č. 130, fol. 1 – 5.

³⁴² SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Sdělení bezpečnostního referátu ONV ve věci přesunu osob 1948*, ka. 4, inv. č. 74 – 78, fol. 1.

³⁴³ K okresu Mikulov byla obec přiřčleněna až do roku 1960, kdy opět připadla k okresu Znojmo.

³⁴⁴ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 24.

³⁴⁵ SOKA, Znojmo, Mackovice/II., *Protokol o scelení rezervy NPF z 8. března 1949*, ka. 6, inv. č. 131, fol. 1 – 2.

³⁴⁶ SOKA Znojmo, Mackovice/II., *Kronika*, s. 25.

³⁴⁷ Tamtéž.

7. Závěr

Cílem předložené práce bylo zmapovat průběh osídlování ve čtyřech obcích v okrese Znojmo. Konkrétně se jednalo o obce Božice, Břežany, Čejkovice a Mackovice. Tento úkol přinesl některá úskalí, především u obce Čejkovice, v jejímž případě je pramenná základna s ohledem na zkoumané téma velice slabá. Kronika obce nebyla soustavně vedena, obsahovala jen stručně sepsanou starší historii obce a zpětně a krátce vylíčený příchod osídlenců. Z dalších pramenů, se kterými jsem mohla pracovat, to byly protokoly ze schůzí MNV, ale i zde bylo k tématu osídlování jen několik málo záznamů. Přesto jsem se snažila vytěžit z nich maximum informací, které s tématem souvisely, tak aby výsledná podkapitola přinesla alespoň základní vhled do této problematiky.

Nejpečlivěji vedená kronika, co se osídlování týče, je kronika obce Mackovice. Ač byla také psána zpětně v roce 1950, záznamy jsou vedeny detailně s popisem všech důležitých (i méně důležitých) událostí v obci. Místní kronikář si zjišťoval všechny skutečnosti, které by mohl zaznamenat, i z doby, kdy on sám ještě v obci nebyl. Do problematiky osídlování v obci jsem nahlédla také skrze prameny místní rolnické komise, ve kterých jsou řešeny počáteční problémy v zemědělství. Postupy osídlovacích akcí lze pozorovat i prostřednictvím zápisů MSK a následně MNV. Závěrečná podkapitola seznamuje s poválečným vývojem především ze správního a zemědělského hlediska.

I v případě obcí Božice a Břežany byly hlavními prameny místní kroniky. V obou vesnicích byly kroniky psány s menším časovým odstupem od událostí. K těmto obcím existuje také celá řada dalších pramenů, jako jsou přihlášky k nepřátelskému majetku, korespondence s žádostmi o přiděl, zápisy o odnětí národní správy nebo jednotliviny jako například protokol SNB o výsledku strážmistra Jandy kvůli potvrzení majetkového nároku Němce Hermanna Högera.

K hlavnímu přílivu nových osídlenců došlo téměř okamžitě po konci války. Během následujících let vlna příchodu nových lidí slábla a kromě Božic, ve kterých je patrný pohyb obyvatel i v letech 1948 a 1949, byl v ostatních obcích stav obyvatel již více méně ustálen. V roce 1948 sice odcházeli i z Mackovic a Čejkovic někteří jedinci, ale byly to spíše ojedinělé případy.

Některé informace se v kronikách mírně rozcházejí. Jako příklad bych uvedla konec velkého sucha v roce 1947. V kronice obce Božice se uvádí, že trvalo do podzimu, mackovická kronika říká, že konec sucha přišel v listopadu, břežanská kronika ovšem konec sucha datuje 15. srpnem. A ač z vlastních zkušeností vím, že se stává, že v Mackovicích neprší a v okolí ano, přijde mi nepravděpodobné, že by do Břežan, které jsou od Mackovic

vzdáleny 3 km, přišel takový déšť, který by ukončil sucho a Mackovicím a Božicím se vyhnul.

Nepochybně by za zmínění stál i místní kulturní vývoj. Rozhodla jsem se ovšem, že tuto kapitolu poválečných změn přenechám dalšímu studiu. Na tomto místě bych se ovšem ráda zmínila o hlavní změně v kulturním životě po příchodu osídlenců. S jejich příchodem se v mapovaných obcích kulturní duch poněkud vytratil. V době minulého režimu sice byla v obcích například kina a konaly se různé zábavy, bály, apod. Chyběla ovšem místní specifika. Sledované obce byly osídleny převážně lidmi z jednoho kraje, případně vesnice, a to kraje s bohatým kulturním zázemím, ovšem svoji kulturu nechali ve starých domovinách a nové tradice nevytvářeli. Jediná událost, která se v obcích uchytila, byly krojované hody, které ovšem často závisely na jednotlivcích, po kterých nikdo další s touto tradicí nepokračoval, a tak v pořádání těchto slavností byly i několikaleté pauzy. Po pádu socialismu v roce 1989 se kulturní život obcí omezil na maximálně jednu událost za rok, a to jak už jsem zmínila, záviselo na jednotlivcích, kteří byli ochotni něco zorganizovat. Nové tradice a kulturní dění se do obcí vrací až nyní, se třetí a čtvrtou generací osídlenců, která se opět snaží obce oživit.

V 50. letech, po mnohých návratech osídlenců do vnitrozemí, byla vyhlášena akce tzv. dosídlení, ta by jistě sama také stála za zpracování. Proto jsem práci zakončila rokem 1950 a následující roky ponechala k dalšímu studiu.

8. Seznam použitých pramenů a literatury

8.1 Archivní prameny

SOkA Znojmo

Božice/ II.

Obecní kronika, 1945–1981.

Sig. Bož/II – 7 Zápisy ze schůzí MNV, 1946–1950.

Ka. č. 9

Inv. č. 150 Seznam Němců a osídlenců, 1945–1946.

Ka. č. 12

Inv. č. 164 Konfiskace majetku a národní správa, 1946–1951.

Inv. č. 166 Přihlášky k soupisu nepřátelského majetku, 1946.

Ka. č. 14

Inv. č. 173 Regulační plán obce (korespondence), 1948–1949.

Inv. č. 189 Akce NPF – provedení rekonstrukcí zemědělských novoosídlenců, 1948.

Ka. č. 19

Inv. č. 261 Korespondence (výběr), 1946–1949.

Břežany/ II.

Kronika obce Břežany, 1945–1950.

Sig. Bř/II. – 138 Protokoly ze schůzí rady MNV, 1946–1949.

Ka. č. 1

Inv. č. 12 Přihlášky k soupisu nepřátelského majetku

Inv. č. 13, 14 Přihlášky o přiděl půdy, 1945.

Ka. č. 5

Inv. č. 165 Národní správa, 1945.

Inv. č. 167 Konfiskace – soupis německého majetku čp. 131–271.

Ka. č. 6

Inv. č. 166 Konfiskace – přihlášky k německému majetku, 1946.

Inv. č. 171 Vyhlášky a směrnice týkající se odsunu

Ka. č. 9

Inv. č. 203 Konfiskace 1945–1950.

Inv. č. 207 Národní správa čp. 75–200, 1945–1948.

Ka. č. 10

Inv. č. 209 Žádosti o přiděl zemědělských usedlostí, živností, domů, půdy, 1946 – 1948.

Inv. č. Repatrianti, reemigranti 1948–1949, seznam obyvatel s uvedením výměry, seznam bývalých majitelů a národních správců.

Čejkovice/ II.

Kronika obce Čejkovice, 1950.

Kn. 1 Protokol o schůzích MNV Čejkovice, 1945–1950.

Ka. č. 2

Inv. č. 36 Příděly majetku, 1947–1949.

Mackovice/ II.

Kronika obce Mackovice, 1945–1960.

Sig. Mac/II - 1 Zápisy ze schůzí místní správní komise a MNV, 1945–1950.

Ka. č. 4

Inv. č. 74 – 78 Domovské listy (1940) 1945–1948, Státní občanství: vysvědčení o státní a národní spolehlivosti (1942) 1945–1950, Sdělení bezpečnostního referátu ONV ve věci přesunu osob 1948.

Ka. č. 5

Inv. č. 115 Záležitosti místní rolnické komise, 1945.

Ka. č. 6

Inv. č. 130 Protokol o rozdělení rezervy NPF a pozemků z likvidovaných usedlostí do vlastnictví, 1948.

Inv. č. 131 Protokol o scelení rezervy NPF a uvolnění půdy za pozemky osídlenců, 1949.

Národní archiv v Praze

Fond národní obnovy

Ka. č. 1604–1606 Soupisové karty Znojmo, 1945–1946.

Osídlovací výbor ÚV KSČ 1945 – 1950

AJ č. 3 Zprávy o průběhu oblastních konferencí konaných v prosinci 1946 na téma „Současný stav a problémy osídlení.“

AJ č. 10 Náplň práce osídlovací komise – referát.

AJ č. 302 Delegace poslanců v pohraničí, srpen–září 1946.

AJ č. 309 Statut OÚ v Praze, 1945.

AJ č. 321 Korespondence o záležitostech Oblastních úřadoven FNO a osídlovacího úřadu, 1947.

AJ č. 328 Jmenování národních správců.

AJ č. 358 – 360 Výstřižky z novin týkající se otázek v pohraničí, 1945–1948.

Ministerstvo vnitra I – hraniční spisy

Ka. č. 15

Inv. č. 59 Zprávy pověřeného generála z jižní Moravy, 1939.

Inv. č. 83 Komunikační požadavky obcí vyplývající ze záboru na okr. Znojmo I – III, 1939.

Národní pozemkový fond

Ka. č. 18

Inv. č. 16, sl. 62 Zprávy o činnosti a dohlídkách osídlovacích komisí MZ a poboček NPF 1945–1950 (Znojmo).

Ka. č. 26

Inv. č. 28 Přehledy o vyplácení osídlovacího příspěvku podle zákona č. 250/1946 Sb.

8.2 Literatura

Von ARBURG, Adrian – STANĚK, Tomáš (ed.). *Vysídlení Němců z Československa a proměny pohraničí 1945–1951, Dokumenty z českých archivů*, II. díl, 3. sv., Středokluky: Susa, 2010.

- BARTOŠ, Josef. *Jižní Morava v rámci okupovaného pohraničí 1938–1945*, In: Mikulovská sympozia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979, s. 70–75.
- BENEŠ, Edvard – OLIVOVÁ, Věra (ed.). *Odsun Němců a dokumenty*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 3. (zkrác.) vydání, 2011.
- BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman. *Postupim - a měsíce poté*. In: "Benešovy dekrety" : záměrně živený spor, Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2002, s. 179-191.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Vnitřní odsun 1947–1953. Závěrečná fáze „očisty pohraničí“ v politických a společenských souvislostech poválečného Československa*, Brno: Matice moravská, 2013.
- HAUNER, Milan, *Hitler. A Chronology of his Life and Time*, London: Macmillan Press, 1983.
- HELLER, Čestmír. *Pojď s námi budovat pohraničí*, Praha: Tiskové oddělení osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy, 1947.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, s. 402.
- JECH, Karel. *Probuzená vesnice: k dějinám revoluce na našem venkově v letech 1945-1948*, Praha: SNPL – Státní nakladatelství politické literatury, 1963.
- KEJNOVSKÝ, Eduard. *Nástup fašismu, boj za lidovou frontu, okupace Znojemska, protifašistický boj a osvobození Znojemska sovětskou armádou*, In: Mikulovská sympozia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979, s. 139 – 141.
- KONEČNÝ, Zdeněk – MAINUŠ, František. *Kronika osvobození Jihomoravského kraje*, Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962
- KUDLÁČEK, Martin. *Znojmo v letech 1938-1945: Vývoj v zrcadle dobové propagandy*. In: Historie okupovaného pohraničí 1938-1945. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, sv. 8, s. 155–184.

- LACINA, Vlastislav. *Problémy poválečné obnovy zemědělství v českých zemích*, In: *Zemědělství na rozcestí 1945–1948 : Sborník příspěvků*. Uherské Hradiště, 1998, s. 90–93.
- MARKEL, Martin. *Vysídlení Němců z jižní Moravy 1945 – 1949*, Brno: Vojenská akademie v Brně, 2002.
- MARKEL, Martin. *Jižní Morava v župě Dolní Podunají*. In: *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2006, sv. 11, s. 9–51.
- NEVRKLA, Ladislav. *Božice 1225–1995 České Křídlovice*, Božice: Obecní zastupitelstvo v Božicích, 1995.
- PADALÍK, Jiří. *Češi a Němci v regionu Znojemska v letech 1918–1946*, Diplomová práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009.
- SKUTIL, Jan, *Nejstarší slovanské osídlení jižní Moravy ve srovnání s nejmladším českým po roce 1945 ve světle místních jmen, hydronym a oronym*. In: *Mikulovská sympozia 78. Sborník přednášek a diskusních příspěvků*, Mikulov: Okresní archiv Břeclav, 1979.
- SLEZÁK, Lubomír. *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, Brno, 1978.
- SLEZÁK, Lubomír. *Vratká stabilita poválečného zemědělství*, In: *Zemědělství na rozcestí 1945-1948 : Sborník příspěvků*. Uherské Hradiště, 1998, s. 94–100.
- ŠISLER, Stanislav. *Archivní prameny úřední provenience k problematice osídlování českých zemí po roce 1945*, In: *Etnické procesy III. Etnické procesy v pohraničí českých zemí po roce 1945*, Praha 1986, s. 149–156.
- SCHICKEL, Alfred. *Geschichte Südmährens Band 2. 1918–1946*, Giesling: Verlag des Südmährischen Landschaftsrates, 1996.
- VINICKÁ, Věroslava a kol. *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945–1984: Výběrová bibliografie*, Znojmo: Okresní knihovna, 1985.
- WIEDERMANN, Andreas. *Pojď s námi budovat pohraničí! Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952*, Praha: Prostor, 2016.

8.3 Internetové zdroje

Zákon o JZD, Ústav pro studium totalitních režimů, [online]. [cit. 2017-15-04]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/citanka-kolektivizace/zdruzstevnovani/zakon-o-jzd/>

Historie obce Břežany [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.brezanyokresznojmo.estranky.cz/clanky/info/info.html>

Historie obce Mackovice [online]. [cit. 2017-23-04]. Dostupné z: <http://www.mackovice.cz/index.php?nid=2432&lid=cs&oid=265886>

Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/51945.html>

Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/121945.html>

Dekret presidenta republiky č. 27/1945 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/271945.html>

Dekret presidenta republiky č. 28/1945 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/281945.html>

Dekret č. 100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků [online]. [cit. 2017-15-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-100>

Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/1081945.html>

Vyhláška OÚ č. 1587/1946 z 23. 7. 1946 [online]. [cit. 2017-10-04]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/14588/1/2>

Vyhláška MV č. 3/1950 Sb. o změnách úředních názvů míst v roce 1949 [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-3>

Zákon o zrušení osídlovacích úřadů č. 18/1950 Sb.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=18&r=1950>

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 a 2: Výměr FNO ke konfiskaci nepřátelského majetku.

Příloha č. 3: Soupisová karta FNO ke konfiskaci nepřátelského majetku.

Příloha č. 4: Statut osídlovacího úřadu, strana 1.

Příloha č. 5: Statut osídlovacího úřadu, strana 2.

Příloha č. 6: Statut osídlovacího úřadu, strana 3.

Příloha č. 7: Stav hospodářských nástrojů v obci Mackovice, 1945.

Příloha č. 8: Plán obce Mackovice, 1950.

Příloha č. 9: Plán obce Čejkovice.

Příloha č. 10: Přihláška FNO k nepřátelskému majetku.

Příloha č. 11: Přihláška o přiděl půdy na základě dekretu o konfiskaci a rozdělení půdy.

Příloha č. 12: Zápis o odevzdání spravovaného majetku národním správcem podle dekretu č. 5/1945 Sb.

Příloha č. 13: Domovský list.

Příloha č. 14: Vysvědčení zachovalosti.

10. Přílohy

Okresní národní výbor (OSK) v .....
C. j. ....
Datum 18. VII. 1946
Číslo seznamu osob 19

Okres: .....
Obec: Znojmo

Výměr nabytí právní moci
dnem 18. VII. 1946

V ý m ě r.

Okresní národní výbor (okresní správní komise) v Znojmě rozhoduje podle § 1 odst. 4 dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945, č. 108 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondch národní obnovy, že podmínky pro konfiskaci podle § 1 odst. 1 č. 1, 2, 3, jsou dány u Haasů Jakub
v ..... a že proto se konfiskuje jeho (její) majetek sestávající z nemovitosti .....
č. p. 333, zapsané ve vložce č. .... pozemkové knihy pro katastrální území Bošice
t. č. v (národní) správě Vrsové Jakub
bytem v Bošicech 3.333, jakož i veškerý jeho (její) majetek, pokud podle § 2 odst. 1 cit. dekretu není vyloučen z konfiskace.

Odůvodnění jest uvedeno na rubu výměru.

Proti tomuto výměru lze se odvolati k zemskému národnímu výboru. Odvolání jest podati u shora uvedeného okresního národního výboru (OSK) do 15ti dnů od doručení tohoto výměru.

Doručeno dne 30. VII. 1946

Místní Okresní národní výbor (OSK) v ve Znojmě.
Referent: Nová
Člen rady: Zjaven

F. n. o. D/46. Státní tiskárna v Praze. — 1273-46.

Odůvodnění:
Majitel byl nemec

Příloha č. 1 a 2

ZNOJMO 64 985

1. Maj. podstata: domek		2. Stav: 1				3. XI				4. 7				5. 9				6. 11				13. Číslo obce: 64985							
Firma: 		7. 1				8. XI				9. 6				10. 8				11. 10				12. 12				14. Čís. seznamu: 40			
14. Ulice - náměstí: Starý Šaldorf														15. Čís. katastr. - obch. rejstříku: 1505				16. Vzato do řízení podle dekrety: 12/45 - 108/45 § 18 - 128/46 - 5/45 § 24 jž přiděleno - restituováno								IV/3			
17. Vlastník k 9. V. 1945: jméno: Kratschmann Tomáš byt (sídl): ďř.v obj		18. Konf. zn.: NS		19. Podíl: 1		20. Jiná jeho maj. podstata a kde: kolářství v obch								21. Vztahné čís.: 64985/41															
22. Spoluvlastníci: jméno: Kratschmann Rosa byt: ďř.v obj. jméno: ďř.v obj. byt:		23. Konf. zn.:		24. Podíl:		25. Jiná jeho maj. podstata a kde:								26. Vztahné čís.:															
27. Původní vlastník k 29. IX. 1938: jméno: seu ll byt:		28. Konf. zn.:		29. Zadatel o vrácení: jméno: byt: vyplacená náhrada:				30. Data rest. výměru:																					
31. Dnešní držitel: jméno: Antonín Hastík byt: v obj- kolář byt rodiny: kolář povolání držitele:		32.		33. Byt převzít: ano - ne		36. Jiný držitel, spravovaný majetek: druh: kolářství vztahné číslo: 64985/41																							
34. Předn. pořadí: 1		35. Data dekretu nár. správy: úřad: čís.: z:																											
37. Jen pro domky o 2 a 1 bytu na svahu a 1 provozovně: 1. byt ..... 80 m ² ....., roční nájem..... 2. " ..... 80 "....., "..... 3. " ve svahu ..... 80 "....., "..... provozovna samostatná - součást bytu čís. kolářství vztahné číslo: 64985/41 používá ji nájemce bytu čís. .... k ..... Hypot. zatížení: ..... Kčs. povolání držitele: ..... Použitelný trvale - dočasně: // Roční nájem: ..... Kčs																													
38. Pro všechny ostatní stavby obyvatelné: e) Byty v objektu: ..... garsoniér ..... obydleno..... ..... o 1 pokojí .... o 2 pokojích .... o 3 .... o .... o .... o .... o .... o		d) Provozovny v domě: ..... druh		e) Hypot. zatížení: z doby před 9. V. 45..... z doby po 9. V. 45..... vzt. číslo.....				f) Objekt zřízen pro: je používán zčásti - zcela pro:																					
39. Pro obchodní, řemeslné, dopravní a průmyslové podniky a pro svobodná povolání: a) Stručný popis podniku: Podnik A - B - C v provozu: ano - ne b) Člen ústř. svazu: obchodu - řemesel - dopravy - cizím. ruchu - peněžnictví - průmyslu:..... c) Kdy a komu předloženo předepsané úřední hlášení: prvé: ..... další: ..... d) Jména a bydliště příp. dřívějších nár. správců podniku: Centrála v..... filialky v..... Vztahné čís. .... e) Počet zaměstnanců podniku v r. 1938 ..... nyní ..... f) Hotel skupiny: ..... host. ubyt. podnik cen. skup.																													
Vedlejší stavby, patří k hlavnímu objektu (podniku): ..... garáže pro ..... vl. - náj. ..... garáže pro ..... vl. - náj. ..... dílny pro ..... vl. - náj. ..... skladiště 1 kůlna ..... vl. - náj. ..... vl. - náj. ..... vl. - náj.																													

Příloha č. 3

Opis.

Statut osidlovacího úřadu v Praze.

Vláda republiky Československé vydává k návrhu ústřední komise pro vnitřní osídlení podle § 3, odst. 2 dekretu prezidenta republiky ze dne 17. července 1945, č. 27 Sb., o jednotném řízení vnitřního osídlení, tento statut :

§ 1.

Osidlovací úřad se sídlem v Praze pro oblast zemí České a Moravskoslezské /§ 2, odst. 1 dekretu/ je samostatným úřadem při ministerstvu vnitra a má úřední název "osidlovací úřad v Praze".

§ 2.

/1/ V čele osidlovacího úřadu je předseda, kterého jmenuje na návrh vlády prezident republiky /§ 3, odst. 1 dekretu/. Jeho funkční požitky upraví vláda.

/2/ Předseda řídí práce úřadu, dohlíží na ně a zastupuje úřad navenek. Schůzi ústřední komise pro vnitřní osídlení se zúčastňuje s hlasem poradním.

§ 3.

Předsedu zastupuje náměstek, kterého na návrh min. vnitra a po slyšení předsedy osidlovacího úřadu ustanovuje a zprávuje funkce vláda. Vláda upraví jeho funkční požitky.

§ 4.

/1/ Práce osidlovacího úřadu obstarává potřebný počet zaměstnanců, které mu přidělí jednotlivá ministerstva a zemské národní výbory k návrhu předsedy osidlovacího úřadu. V jejich čele je vedoucí úředník, jehož jmenuje ministr vnitra po slyšení předsedy osidlovacího úřadu. Předseda osidlovacího úřadu je oprávněn v rozsahu vymezeném ministerstvem vnitra přijímat zaměstnance osidlovacího úřadu v poměru smluvním.

/2/ Osobním úřadem zaměstnanců uvedených v odst. 1 je osi-

dlovací úřad.

/3/ Osobní a věcné náklady osidlovacího úřadu hradí se z rozpočtu ministerstva vnitra.

§ 5.

/1/ U osidlovacího úřadu zřizuje se poradní sbor, do kterého vyšlou po jednom zástupci Zemský národní výbor v Praze a Zemský národní výbor v Brně; dalšími členy tohoto sboru budou zástupci vrcholných organizací hospodářských, technických, kulturních, politických a odborových, jež jmenuje na návrh těchto organizací předseda osidlovacího úřadu.

/2/ Jednotlivá ministerstva určí ve svém resortu referenta, který zprostředkuje přímý styk ministerstva s osidlovacím úřadem a bude zván do schůzí poradního sboru.

/3/ Osidlovací úřad je oprávněn přibrati k vyřešení naléhavých případů, vyžadujících zvláštních odborných znalostí, úřední i mimoúřední znalce jako poradce.

/4/ Všechny veřejné úřady a orgány jsou povinny na dožádání spolupůsobiti s osidlovacím úřadem a účinně jej podporovati při výkonu jeho úkolů /§ 5, odst. 2 dekretu/.

§ 6.

/1/ Pro řízení v oboru působnosti osidlovacího úřadu platí obdobně ustanovení vládního nařízení ze dne 13. ledna 1928, č. 8 Sb. o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů /správní řízení/.

/2/ Podrobnosti o organizaci a rozvrhu prací, jakož i výkonu služby v osidlovacím úřadě stanoví předseda.

§ 7.

/1/ Do oboru působnosti osidlovacího úřadu náleží jednotné řízení a usměrňování vnitřního osídlení v oblasti jemu svěřené /§ 2, odst. 1 dekretu/.

/2/ Osidlovacímu úřadu přísluší zejména :
a/ zjišťovati a vésti v evidenci podklady /statistické údaje/, z nichž bude nutno vycházeti při jednotném řízení a usměrňování

- vnitřního osídlení,
- b/ navrhovati směrnice pro odsun obyvatelů z oblastí, jež mají býti nově osídleny a spolupůsobiti při něm,
- c/ vypracovati plán pro osídlení uvolněných oblastí slovanakým obyvatelstvem, stanoviti postup osídlení a organisovati jeho praktické provádění,
- d/ navrhovati reorganisaci veřejného, hospodářského, sociálního a kulturního života ve všech jeho oborech s ohledem na provádění osídlení,
- e/ řídití přesun potřebných kategorií českého, slovenského a po případném slovenského obyvatelstva jak území Československé republiky tak i ze zahraničí podle směrnic ústřední komise,
- f/ stanoviti podle zásad vydaných ústřední komisí podrobné směrnice pro přiděl konfiskovaného majetku, spolupůsobiti při dohledu na zajištěný majetek a při jeho správě, jakož i při úpravě bytových otázek v osídlovaném území,
- g/ prováděti vlastními orgány dozor na veškeré úkony související s vnitřním osídlením a sledovati potřeby jejich obyvatelstva v osídlovaných oblastech,
- h/ koordinovati za spolupůsobení zemských národních výborů činnost všech orgánů místní správy, které se osídlovacími otázkami prakticky zabývají /místní a okresní národní výbory a správní komise, místní a okresní rolnické komise a j./,
- ch/ podávati ústřední komisí pro vnitřní osídlení podněty a návrhy na zákonnou úpravu otázek spadajících do oboru jeho působnosti,
- i/ informovati o všech záležitostech vnitřního osídlení všechny zainteresenty a propagovati myšlenku usměrněného osídlení a jeho potřeby,
- j/ prováděti úkoly osídlovacímu úřadu výslovně přikázané v rámci dekretu o jednotném řízení vnitřního osídlení a jiných prováděcích předpisů ústřední komisí pro vnitřní osídlení.

3/ O své činnosti podává osídlovací úřad pravidelně zprávy ústřední komisí pro vnitřní osídlení.

§ 8.

Dozor na činnost osídlovacího úřadu vykonává ústřední komise pro vnitřní osídlení.

- - -

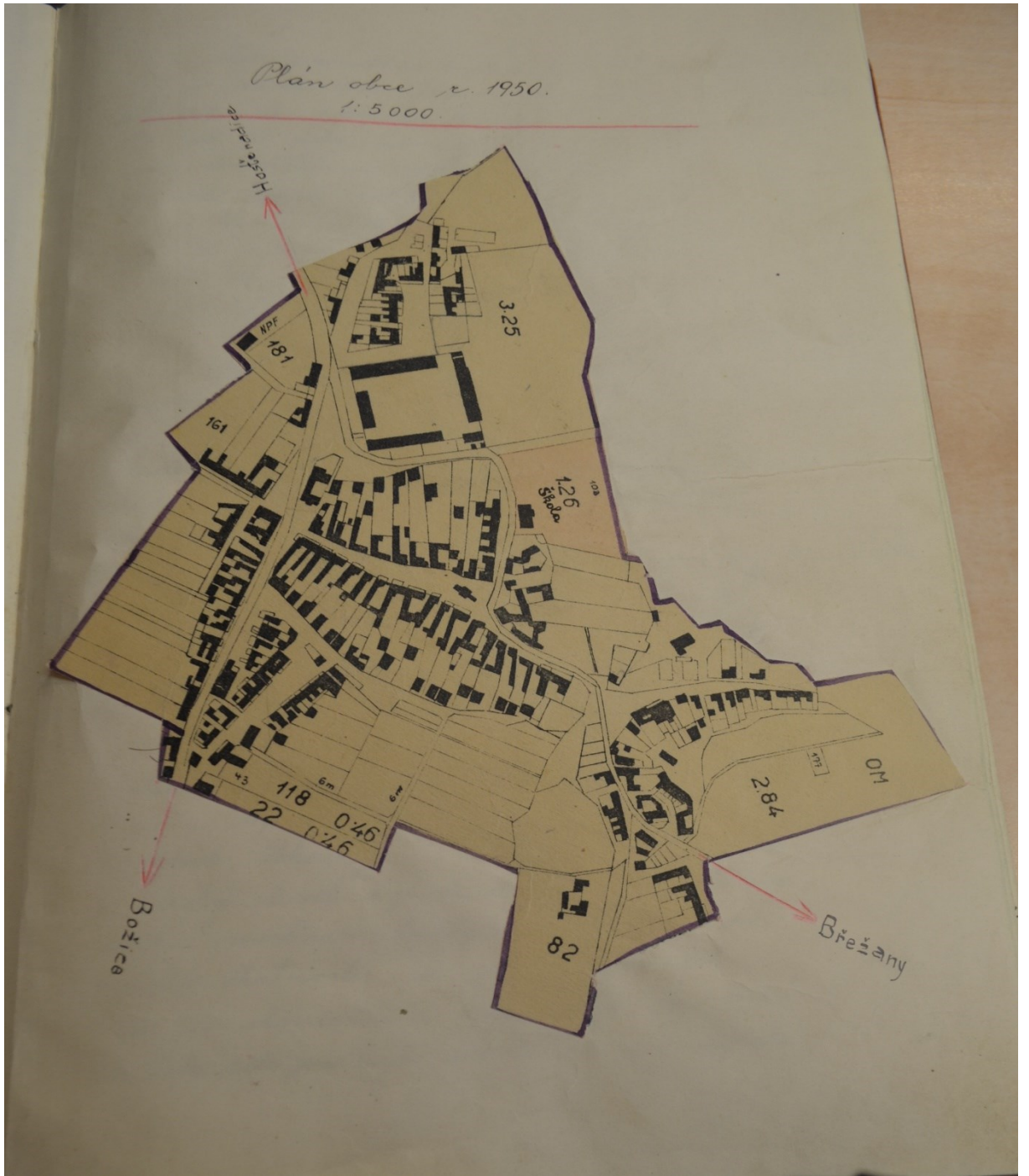

Správni komisar v Mackevioch.

Číslo strany	hody	vypl.	divi	relas. om.	prace dny	práci má	čas	dra- hy.	Cena dovoz
41	2	1	-	1	-	-	-	-	-
38	1	-	-	-	4	-	-	-	-
23	2	-	-	-	-	4	2000	-	-
3	2	2	-	-	-	-	-	-	-
25	1	-	-	-	-	-	-	-	-
11	2	2	2	2	4	4	-	-	-
66	1	-	1	1	-	-	-	-	-
6	-	-	-	-	-	4	8	-	-
125	2	1	4	2	-	8	-	2	-
87	2	2	2	-	-	4	500	2	-
43	2	1	2	1	4	2	-	1	-
71	1	-	-	-	-	2	-	-	-
89	2	1	2	2	5	2	-	-	-
155	1	1	1	1	-	1	-	-	-
47	-	-	-	-	-	-	-	4	-
88	1	-	-	-	-	-	-	8	-
40	-	-	-	-	5	1	-	8	-
45	2	-	2	2	-	2	-	8	-
13	2	-	-	-	6	-	-	-	-
66	2	10	16	19	28	34	2500	5/8	5 pun
68	2	2	2	2	5	2	-	-	1
70	28	12	18	14	33	36	2500	5/8	6 pun
38	32	38	34	90	48	12500	15/8	14 pun	5 pun

6/7/115

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Místnímu národnímu výboru,
Správní komisi v FRYŠAVĚ (kde žádaný pozemek leží)

Místní rolnické komisi v FRYŠAVĚ.

Podací číslo:

Země: MORAVA

Okres: ŽÁR

Obec: Fryšava

Objekt, z kterého
je půda žádána:

Katastrální výměra
Jméno dosavadního
vlastníka objektu: Woch Karel, Fryšava 33.

Jaké národnosti: německé

Přihláška

o přidělení půdy na základě dekretu o konfiskaci a rozdělení půdy
(netýká se osídlování)

Jméno a příjmení žadatele: (u jednotlivců rok a den narození)	Hudeček Karel, 27.4.1896
Národnost:	česká
Státní a domovská příslušnost:	československá- Brancuze u Třebíče
Zaměstnání (sociální postavení):	zemědělský dělník
Počet členů rodiny a jejich stáří:	1899, 1930 1931/žena, syn, dcera/
Má vlastní nebo najaté hospodářské budovy?	Vlastní
Jaké má hospodářské zařízení? (živý a mrtvý inventář)	-
Kolik má vlastních a najatých pozemků (ha)?	-
Jaké má zemědělské znalosti?	všechny
Žádaná výměra půdy, druh kultury:	10.-ha pole
Označení žádaného pozemku (katastrální území a parcelní číslo):	
Žádá půdu k založení nebo k doplnění vlastního hospodářství, na stavbu, k založení zahrady ane- bo družstva (jakého):	založení vlastního hospodářství

Tiskárna Lenk, nár. spr. V. Kotek

Zápis

o odevzdání spravovaného majetku národním správcem podle
dekrety číslo 5/45 Sb.

Národní správce zemědělské usedlosti čp. 197 v u Bypěří
pan August Bohumil odvolaný
výměrem místní(ho) — okresní(ho) národního výboru správní komise v _____
ze dne _____ č. j. _____

odevzdává podle tohoto výměru osidlovacím orgánům ministerstva zemědělství (dekrét č. 28/45/Sb.)
jím spravovaný majetek, t. j. veškeré nemovitosti s příslušenstvím, jak jsou uvedeny v připojeném
seznamu.

Majetek se odevzdává v tomto stavu:

v u Bypěří dne 18 března 1945

Podpis národního správce:

Podpisy osidlovacích orgánů:

Duplikát

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

Země: MORAVSKOSLEZSKÁ. Číslo: 18

Okres: ok. Brno

DOMOVSKÝ LIST,

kterým obec

Vyškovice

potvrzující, že

Jméno: Pokorný Jan

Povolání: rolník

Den, měsíc a rok narození: 31. srpna 1913

Stav (svobodný-á, ženatý, vdaná): ženat

MÁ V TĚTO OBCI PRÁVO DOMOVSKÉ,

čehož nabyt-á:

rodem

v Vyškovici 12/11 19 45

Roanek Jan člen obecní rady.

Jurivka Ondřej starosta obce.

Ulastnoručil podpis majitele domovského listu.

Pokorný Jan

okres Brno

16

D. l. 1901a. Veškerá práva vyhrazena, patisk rokůán

Příloha č. 13

Stav: rolník
 Jména rodičů: otec: ženat - Josef

Místní Národní výbor v Vyškovicích
 C. j.: 146. Okres: Uh. Brod

Vysvědčení zachovalosti.

Místní Národní výbor potvrzuje, že pan(i), elektro

Jméno a příjmení: Bokorná Kateřina
 Den, měsíc a rok narození: 23/11 1921 Místo narození, okres: Vápenice, okr. Uh. Brod
 Domovská obec: Vyškovic Okres: Uh. Brod
 Jméno a příjmení rodičů (rodné jméno matky): Jiří Machala s Anna roz. Kralíčková
 Přihláška k pobytu ve zdejší obci od: 7/11 1942 do: ..... t. j. do dnešního dne.
 Povolání: v domácnosti Stav: vdaná

a) dosud se choval vždy bezúhonně a tedy jeho trestní rejstřík neobsahuje žádných záznamů.
 b) ~~na trestním rejstříku tyto záznamy.~~

Toto vysvědčení vydává se (uvést účel): ovládnutí akce v pohraničí
 v Vyškovicích dne 25/4 1946.

Kudšlavský
 člen MNV

Machala Ondřej
 Předseda MNV

C. 1311. - Všechna práva vyhrazena. - Patří k materiálům Národního úřadu pro bezpečnost státu, měst a obcí v Bn.

Příloha č. 14